

Ora Ĵurnalo

Numero 18, Majo 2019

Feskekôrka - ne preĝejo, sed vendhalo

Al la tuta mondo:

Bonvenon al la **verda** Gotenburgo !

Bonvolu viziti nian retpaĝon:

www.esperanto-gbg.org

Enhavo

Enhavo.....	2	SYRE (= oksigeno) – revuo por gotenburganoj, kiuj volas ŝanĝi la mondon. 23	
Pri Ora Ĵurnalo.....	2	Gratulon Gotenburgo, en 2021 vi estos 400-jara!..... 24	
Espe-Porko meditas	3	Gotenbura Kanto!	27
La majfesta floro – Majblomman.....	3	”Feskekörka”	28
Ĉiuj majfestaj floroj 1907 – 2019	4	Savu la Fiŝvendhalon.....	29
”Savu la erinacojn!”	4	Res med Esperanto i bagaget	29
Göteborgsvarvet – Kurkonkurso kun ĉirkaŭ 40 000 partoprenantoj	5	Fiŝoj kaj aliaj bestoj en maroj kaj lagoj	30
Europadagen 9 maj 2019	6	Sjömagasinet.....	31
Voĉdonrajto por virinoj en Svedio leĝo ekde 24 majo 1919.....	6	Silvertärnan.....	32
La kontaktoj kun Gdansko daŭras.....	7	Alfred Nobel – la maljuna inventisto!.....	32
Jagoda Greger al Esperanto Sopot /el Facebook	7	INVENTOJ faritaj de svedoj	33
Esperanto-Sabato la 4an de majo. Lasse Granat prelegis pri velŝipoj.	8	Östen Mäkitalo kaj la mobiltelefonio	34
Velŝipoj.....	10	C. E. Johansson kaj la mezurnormpecoj	35
Ni Hisu La Velojn	11	Vi vandrar i Vättlefjäll och deltar i en samisk gudstjänst på Pingstdagen	36
Esperanto-Sabato 18 majo. Inga Johansson informas.	12	Jesu första lärjungar var fiskare.....	37
Esperanto för alla! poemo de Monica Eissing.....	14	Pri fizika scienco kaj la anima scienco de Martinus.....	38
La konsila tago de lingvoj – Språkråds- dagen 2019.....	15	Esperanto-kursoj en julio kaj aŭgusto en la franca kastelo Gresillon	40
Pentti Käppi rakontas pri migradoj en Karelio	19	Emílio Cid turnas sin al personoj, kiuj decidas pri la lernejoj programoj.....	41
		Anekdotoj el 1904.....	41

Pri Ora Ĵurnalo

Ora Ĵurnalo estas eldonata de Ora Klubo, subtena klubo de la esperantolibrejo en Stannum, Östadvägen 68. La eldonfrekvenco estas neregula.

Redaktantoj: Siv Burell, 070-721 34 79, siv.burell@gmail.com
kaj Ingegerd Granat, 073-502 53 32,
ingegerd.granat@telia.com. Fina paĝaranĝo: Andreas
Nordström, arendsian@hotmail.com.

Espe-Porko meditas

- ☼ Sur la unua paĝo estas bildo pri Feskekörka, kiu ne estas preĝejo, sed vendhalo. Ĝi estos riparita, sed post tio multaj timas ke aliaj aktivecoj prenos lokon en lokalo. Pro tio oni grupiĝas por savi "Feskekörkan"
- ☼ Abundas specialaj tagoj en majo: **1 majo** – la tago de laboristoj, **6 majo** – Ramadan komenciĝas, **9 majo** – la Eŭropa tago, **15 majo** – La konsila tago de lingvoj, **18 majo** – la kurkonkurso Göteborgsvarvet, **24 majo** – 100-jarjubileo de la leĝo pri voĉdonrajto por virinoj, **26 majo** – voĉdono pri kandidatoj al la EU-parlamento, **29 majo** – la Veterana tago, **30 majo** – Tago de Ĉieliro kaj la komenco de la SEF-kongreso. En la almanako ankaŭ estas notita **17 majo** – la Nacia Tago de Norvegio. Ĉu mi forgesis ion?
- ☼ Ĉi tiun monaton estis **du** Esperanto-Sabatoj kun interesa enhavoj.
- ☼ Minoritaj lingvoj interesas nin. Nun estas la vico de la finna kaj vi nun havas kontakton kun La Gotenburga Societo de Finnaj Militinfanoj. Unue Kielo Bengtsson kaj Pirkko Loippo de la estraro vizitis nin kaj parolis pri la problemoj ŝanĝi lingvojn dufoje.

- ☼ La duan fojon ni – kvar personoj – vizitis ilian klubon kaj aŭskultis prezentadon de Pentti Käppi pri la vivo en Karelio dum la milito kaj la migrado de refuĝintoj.
- ☼ Ni trovis sufiĉe novan Gotenburgan revuon: Syre – Oksigeno. Estas interese por "gotenburganoj, kiuj volas ŝanĝi la mondon". Aŭtune la redaktoro eble venos por prelegi por ni pri eldonado de revuoj. Bone por Ora Ĵurnalo!
- ☼ Ne nur la universala ŝraŭbŝlosilo estas invento de svedo – ne troviĝas pliaj. Legu!
- ☼ Ĉar ne estis demando ĉu ni volus reprezenti SEFon en la Libro-Foiro en septembro, la Gotenburga Societo mem mendis sin kaj pagos por la partopreno. Kompreneble ni servos al la vizitantoj de la tuta Svedio ekz. per informo pri aliaj kluboj.
- ☼ Se vi volus partopreni en la kvin-taga kurso en Karl Gustavsgatan 15, Gotenburgo, vi aliĝu per pago de la kotizo al la Nordea pg: 4 36 12–1. Pliaj informoj en la fino de ĉi tia numero.
- ☼ Pli kaj pri veganaj kaj vegetaraj restoracioj nun troviĝas. Bone por mi!

Espe-Porko /Siv

La majfesta floro – Majblomman

Ĉiun jaron infanoj per konkurso decidas kiun koloron la ĉi-jara maj-festa floro havu. La nomo de la gajninto en 2019 estas Saga. Ja floro similas al blanka anemono, ĉu ne?

Gelernantoj kaj skoltoj vendas la artefaritan floron dum du semajnoj en aprilo kaj la mono iras al infanoj kiuj bezonas ekstran apogon. En 1907 oni fondis Förstamajblommans riksförbund en Gotenburgo La iniciinto estis Beda Hallberg, kaj ŝi vere sukcesis. En Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning ŝi skribis en majo 1907:

(iomete mallongita) *“La blua floro vere gajnis venkon. La tuta urbo honoras ĝin. Ĉie oni vidas la floron sur paltoj, manteloj, koltukoj kaj ŝaloj. Vendistoj, oficistoj, laboristoj, la maljunulo, la infano, la konduktoro de la*

tramo, la policisto, la veturigisto – ĉiuj portas la floron kaj sentas ĝojon por partopreni en la afero. Estas la idealo inter ideoj: simpleca, entuziasmiganta kaj donanta.” /Siv

Ĉiuj majfestaj floroj 1907 – 2019

”Savu la erinacojn!”

estis admono antaŭ la 30a de aprilo, la Valpurga antaŭvespero (Göteborgs-Posten)

Kelkaj amasoj da branĉetaĵoj kuŝis netuŝitaj post la aŭtuno, atendante fariĝi Valpurga festofajro Erinacoj ofte trovas, ke la branĉetaro estas perfekta loĝejo.

Erinacoj ne forkuras kiam komencas bruli kaj estas varme. Male ili kaŭras kaj restas en la loĝejo – kaj forbruliĝas.

Ankaŭ birdoj, ekz. rubekoloj kaj fringoj povus konstrui siajn nestojn en branĉetaĵoj.

Plej bone estas translokigi la branĉetaron kelkajn metrojn. Se ne eblas, prenu longan bastonon kaj movi ĝin en la branĉetaro. Ĉu vi aŭdas sonon? Ĉu estas signo de vivo?

Entempe antaŭ la festo – prenu kontakton kun la aranĝanto kaj demandi pri la sekureco de ev eventualaj bestoj en la branĉetaro.

Göteborgsvarvet – Kurkonkurso kun ĉirkaŭ 40 000 partoprenantoj

La konkurso similas al Vasaloppet kun densa grupego en la komenco sed pli maldensa en la fino. La konkurso okazis la 18an de majo.

Kiel kutime Kenianoj kaj aliaj Afrikanoj venkis. La distanco estas 20 kilometroj.

Europadagen 9 maj 2019

EUROPADAGEN

9 MAJ 2019

#Europadagen

/sweden/file/europadagen2019png_sveuropadagen_2019.png

På Europadagen den 9 maj firar hela Europa freden och sammanhållningen i Europa. Det är också ett tillfälle för diskussion om EU:s framtid. Det är så många dagar som är speciella dagar under året. Hur märktes det i Sverige? Vi i Göteborg missade dagen totalt.

Och den **26 maj** är det **val till EU-parlamentet**. Massmedia gör allt för att vi

ska lära känna de olika partiernas kandidater – men ändå klagar vi och säger att vi inte fått tillräcklig info.

Vi i Göteborgs Esperantoförening har skickat den skrivelse vi på sista sidan presenterade i förra numret till partiernas toppkandidater om Esperanto i EU. Vi får väl se om den gör någon nytta. /Siv

Voĉdonrajto por virinoj en Svedio leĝo ekde 24 majo 1919

La "sufrageto" Signe Bergman 1910.

el Wikipedia

Signe Wilhelmina Ulrika Bergman estis unu el la plej aktivaj en la sveda organizo: Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR), kaj ŝi estis ties prezidanto 1914–1917.

La voĉdonrajto por virinoj igis grandan debaton fine de la 19a jarcento. En 1884 estis farita propono, sed la parlamento malaprobis ĝin per la ciferoj 53 kontraŭ 44. Nova leĝpropono estis farita en 1912 kun la sama malbona rezulto.

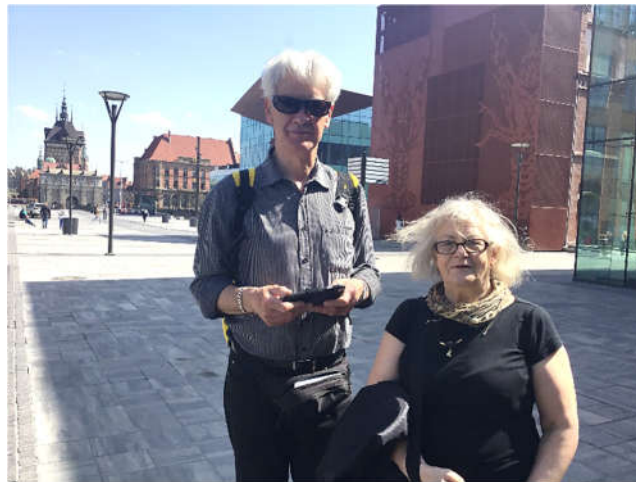
Nur en 1919 la parlamento aprobis ke virinoj havu voĉdonrajtojn, kaj en la elekto al la Dua Ĉambro en 1921 virinoj por la unua fojo povis voĉdoni.

Fakte kelkaj virinoj havis limitan voĉdonrajton 1718 – 1772, t.e. dum la Libereca tempo (frihetstiden).

La 24an de majo Göteborgs-Posten atentis la 100-jaran leĝon. La rubriko estas: "La rajton voĉdoni la virinoj venkis per broŝuroj, ne bomboj". Ulrika Knutson rakontas pri virinoj kiel Elin Wägner kaj Frigga Carlgren. Frigga aranĝis la solan manifestacian marŝon por virina voĉdonrajto en Svedio. Ĝi okazis en Gotenburgo en 1918.

La kontaktoj kun Gdansko daŭras

Fine de aprilo Sten Svenonius denove vizitis la urbon. Jen kun Lucina.

Sten Svenonius skribis:

Dum vizito en Pollando mi pasigis kelkajn horojn en Gdansk kaj renkontis miajn amikojn Elwira kaj Lucina. Ili estas konataj al svedaj esperantistoj pro sia kunlaboro pri la sveda kongreso en Gdansk 2016 kaj pro sia partopreno en someraj kursoj en Gotenburgo. Estas tre agrable esti

akompanata de amikoj en tamen fremda loko kun fremda lingvo. Elwiran ni renkontos denove en Gotenburgo dum la someraj kursoj.

Sten Svenonius

Jagoda Greger al Esperanto Sopot /el Facebook

3 maj kl. 16:38

La Foto raporto de la hodiaŭa vizito. Mankas momente la komenca aspekto de nia arbara herbejo. Post la granda purigado, ni manĝis oranĝojn anstataŭ drinki vinon (je la sano de la kverko), ĉar la Prezidanto de Sopot petis neregistaraj organizaĵojn rezigni de plastikaj ujoj (por helpi protekti la naturon). Jes, kompreneble, sed tuj ekmanĝis kantemon. 😊

Esperanto-Sabato la 4an de majo. Lasse Granat prelegis pri velŝipoj.

Lite grand om segelfartyg

I början tillverkades fartygen av enkla trästockar. Ett tygstycke hölls uppe i luften. Det gällde då att det var rätt vindstyrka och blåste i rätt riktning.

Fenicierna konstruerade båtar med köl 3000 år f. Kr. och klarade då andra vindar än medvind.

Stora havsgående fartyg kom på 600-talet e. Kr. De var enmastade och med råsegel. Vid fel vind fick man ro. Det tog tid.

På medeltiden blev det större och bättre transporter. Fartygen gick med passadvindar eller stora havsströmmar. Det blev stora skepp med flera master. Fullriggare med 3–5 master!

Det blev mer praktiskt med modernare riggar med snedsegel och bommar. Då kunde vinden fångas både från sidan och snett framifrån. Även barkar hade ett gaffelsegel i aktern med snedsegel ovanför.

Skonare hade bom längst ned under alla de stora seglen. På "Marylandsskonare" låg bommarna nära däcket och kallades för

lomete pri velŝipoj

Komence oni konstruis ŝipojn el simplaj trunkoj. Peco da teksaĵo estis levita en la aero. Gravis ke estis la ĝusta ventopovo kaj ke blovis en la ĝustan direkton.

La fenicoj konstruis boatojn kun kiloj, 3000 jarojn antaŭ Kristo kaj regis aliajn ventojn ol favoraj ventoj. Grandaj marirantaj ŝipoj ekis en la sepa jarcento post Kristo. Ili estis unumastaj kaj kun kvadrata jardvelo. Je malfavora vento oni devis remi. Estis temporabo.

En la mezepoko fariĝis pli grandaj kaj pli bonaj transportoj. La ŝipoj iris per pasataj ventoj aŭ per grandaj marfluoj. Fariĝis grandaj ŝipoj kun pluraj mastoj. Plenrigitaj ŝipoj kun tri – kvin mastoj!

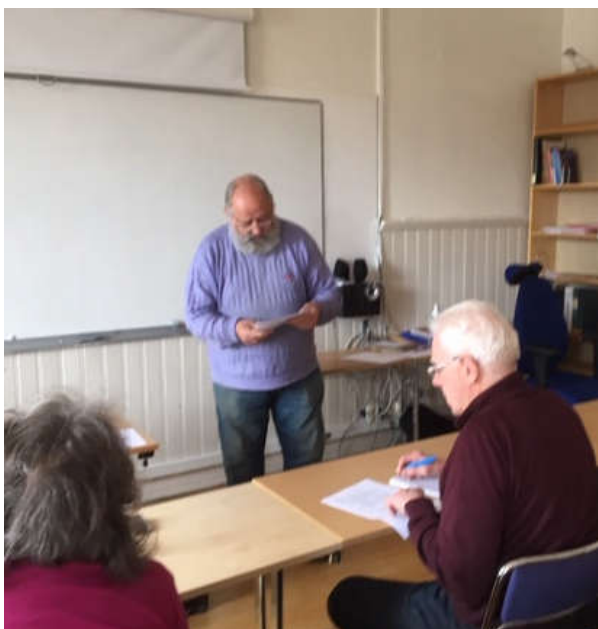
Estis pli praktike kun modernaj rigoj kun oblikvaj veloj kaj bumoj. Tiamaniere oni povis kapti la venton kaj de la flanko kaj oblikve frontrigarde. Ankaŭ barkoj havis gafovelon en la pobo kun diagonalaj veloj supre.

Skunoj havis bumon plej malsupre sub ĉiuj la grandaj veloj. En "Marylandskunoj" la bumoj

”mankiller”. Nu kunde man segla i motvind också. Då kunde man färdas i trånga sund och skärgårdar och i hamnar.

På 1920-talet började ångbåtar konkurrera med hastighet och med mindre besättning.

Lasse rakontas pri velŝipoj

kuŝis proksime al la ferdeko kaj nomiĝis ”mankiller”. Nun oni povis veli ankaŭ kontraŭ la vento. Do oni povis veturi en mallargaj markoloj, en insularo kaj en havenoj.

En la 1920 jardeko vaporŝipoj komencis konkuri per rapideco kaj per malpli da ŝipanaro.

Ni cerbumas... velirado estas komplika afero

Velŝipoj

Skuno

Kelkaj boatoterminoj kiuj troviĝas en la teksto :

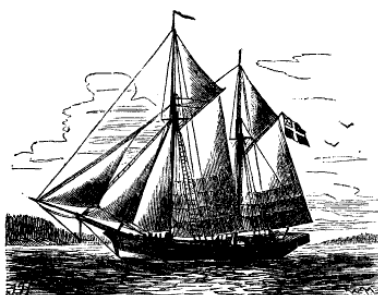
<i>antaŭmasto</i>	la plej antaŭa masto sur plurmastitaj velŝipoj
<i>antaŭvelo</i>	velo antaŭ la antaŭa masto
<i>boardo</i>	veliri kontraŭ la vento helpe de zigzaga direkto
<i>bumo</i>	stango kiu streĉas la suban flankon de velo
<i>gafo</i>	ronda stango kiu klinas malantaŭen kaj supren de el la masto.
<i>gafvelo</i>	gafvelo alfiksiĝas je gafo supre kaj je bumo malsupre.
<i>jardo</i>	horizontala stango kiu portas kaj streĉas la supran flankon de velo
<i>ĵibo</i>	antaŭvelo inter kapstango aŭ ĵib-bumo kaj la plej suba mastjunto
<i>kapstango</i>	elstara konstruo antaŭ la steveno por antaŭmaststajo kaj antaŭveloj
<i>mesa masto</i>	postmasto sur barko
<i>meso</i>	gafvelo je la mesa masto
<i>nodo</i>	unuo por rapido surmare. Unu nodo signifas unu maran mejlon (1852 metroj) po horo. La termino devenas de tio ke oni kalkulis la rapidon helpe de elglitiĝa ŝnuro kun nodoj je egalaj interspacoj.
<i>oblikva velo</i>	velo je stajo laŭlonge de ŝipo anstataŭ laŭlarĝe samkiel jardvelo
<i>pinĉi la velon</i>	veliri je oblikva kontraŭvento
<i>rigo</i>	velekipaĵo super la ferdeko, ekz. mastoj, jardoj, bumoj kaj ŝnuroj.
<i>stajo</i>	ŝnurego kiu apogas maston oblikva antaŭen kaj suben
<i>stajvelo</i>	triangula velo sur maststajo
<i>tunaro</i>	maksimuma pezo de velŝipo inkluzive de kargo kaj tute.

Kelkaj velŝipoj :

Barko	Ŝipo kun tri aŭ pli mastoj. La plej poŭpa masto, la postmasto, estas gafrigita kaj la aliaj mastoj estas jardigitaj. Oni povas ŝipiri barkon kun pli malgranda ŝipanaro ol sur plenrigita ŝipo kaj je oceantrafiko ĝi estas konsiderinde pli bona ol skuno. La titolo devenas de la itala vorto "barca" kiu signifas "boaton".
Brigo	Dumastita velŝipo je tunaro eĉ ĝis 300 tunoj. Jardveloj je ĉiuj du mastoj krome gafvelo je la grandmasto. Facilvelita, manovrebla sur malgrandaj surfacoj. La titolo devenas de la itala vorto "brigantino" kie la vorto "briga" signifas "batalon".
Galeaso	La plej kutima tipo de ŝipetoj, dumastita oblikva velita kun gafvelo kaj topvelo. La antaŭa masto estas grandmasto. Ĉe longa kapstango aŭ ĵib-bumo povas esti uno aŭ du ĵiboj.
Skuno	Oblikva velita rigo kun gafveloj kaj gaftopvelo je ĉiuj mastoj, du aŭ pli. Uno el la plej grandaj velŝipoj en la mondo, Thomas W. Lawson, havis sep mastojn. La skunoj estis la plej bonaj velŝipoj je veliro per pinĉitaj veloj kaj je boardo. Kelkfoje oni havis jardvelon plej sube je la antaŭmasto, kelkfoje oni havis topjardvelojn je uno aŭ pli mastoj. Ĉiuj tipoj de skunoj havas stajvelojn por antaŭveloj.

Barko

Galeaso

Brigo

Ni Hisu La Velojn

Teksto kaj muziko de la kantgrupo Kajto el Nederlando.
En Pollando ni lernis ĝin dum "Esperanto sur la strando".

Subiris jam la luma sun',
La ŝipo laca dormas nun.
En la haveno post vojaĝ'
Ripozas nun la ekipaĵ'.
Maristoj tra la stratoj vagas
Dum aliaj brandon pagas
Kaj post plezura aventur'
Jen ŝipen ili kantas nur:

Rekantaĵo:
Ni hisu la velojn, ĉar blovas la vent'
Finfine ni foriru en ĝusta moment'
Ni kuraĝas forveli, esper' en la kor'
La ŝip' estas preta, ni iru nun for!

Post longa nokt' en luna lum'
Kaj tro facila amindum',
La viroj nun kun iluzi'
Dormante pensas nur pri ŝi,
Sed frumaten' retrovas sin
Forgesita jam la karulin'.
Ĝojigas nur la vent' de la mar'
Ekkantas jam la maristar':

Rekantaĵo:
Sur ŝaŭma akvo velas ĝi
Kun vasta maro antaŭ si.
Fidinda por la maristar'
Ĝi estas hejmo sen kompar'.
Neniu loko sur la ter'
Plibonas kontraŭ la mizer'.
Mildiĝas bona akra sent'
Forigas ĝin la mara vent'.

Rekantaĵo ... (du fojojn)

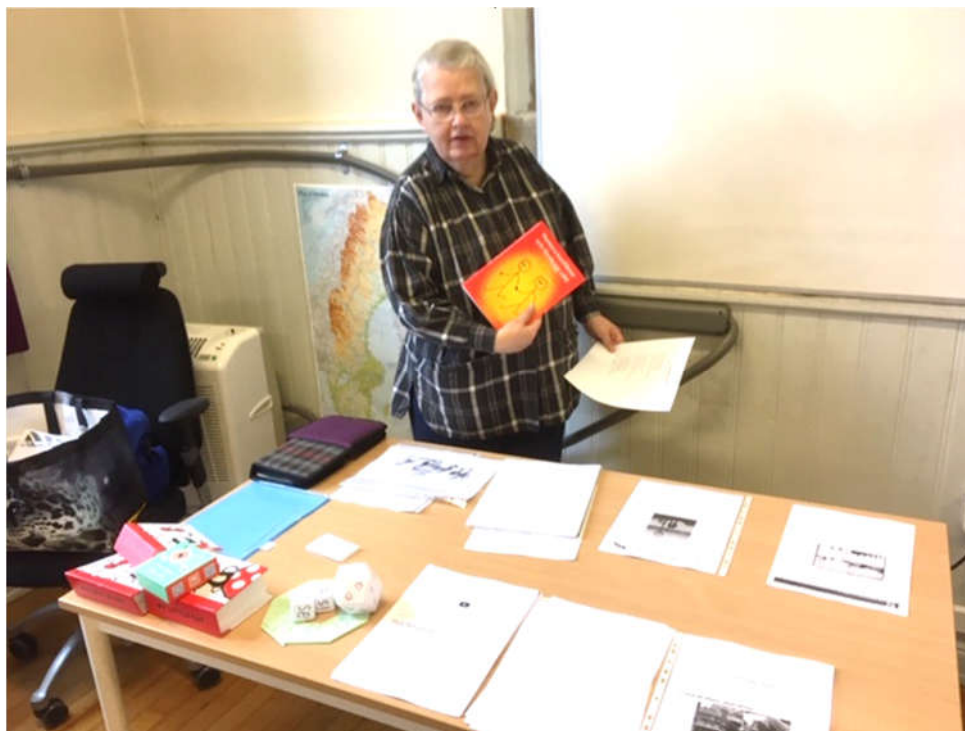
Kantu kun Kajto: <https://www.youtube.com/watch?v=9Ylse9mDYts>

Esperanto-Sabato 18 majo. Inga Johansson informas

pri societoj, kun kiuj ni havas aŭ eble havos kontakton.

Ne estas kutimo, ke ni dum la sama monato havas du Esperanto-Sabatojn. Okazis en majo, kiam Inga traktis kvin "asociojn":

1. Fredens Hus – La Paca Domo
2. NBV – Nykterhetsrörelsens Bildnings-Verksamhet – La kleriga asocio de la kontraŭ-alkohola movado
3. "Care to translate"
4. Fandado
5. Språkförsvaret – La defendo de nia lingvo

1. Fredens Hus estas "kuniga asocio" por paclaboro. Ĝi serĉas propran ejon, kie eble ankaŭ ni povus havi aktivecojn. La Gotenburga klubo membras en Fredens Hus kaj Inga membras en la estraro de Fredens Hus. Kursoj pri konfliktraktado troviĝas en la programo kaj oni aparte turnas sin al lernejoj, kie oni laboras kontraŭ tiranado de kamaradoj.

Ingegerd streĉis, ke "egalrajtoj de la leĝo" gravas. Religiaj reguloj neniam povas anstataŭigi la svedan leĝon.

Sekvis diskuto pri mallongigoj kiel **UEA**, **SAT**, kaj **KER**. Unue, kion ili signifas? UEA – Universala Esperanto Asocio, kaj ĝi estas ja sufiĉe konata. **SAT** signifas Sennacia Asocio Tutmonda. Temas pri laborista asocio. La revuo de la sveda sekcio nomiĝas *Arbetaresperantisten*.

Sed oni eble ne nomas sin "satano" – ĉar tiu vorto ja signifas "diablo".

KER (= Komuna Eŭropa Referenckadro)... temas pri ekzamenoj pri Esperanto. Estas la samaj reguloj por Esperanto-ekzameno kiel por aliaj lingvoj en la Eŭropa Unio. Post plurjara kunlaboro, en kiu **edukado.net** havis gravan rolon, en decembro 2008 UEA lanĉis novan internacian ekzamsistemon de Esperanto, kiu konformas al la postuloj de la Konsilio de Eŭropo kaj difinas lingvokonajn normojn. La novaj ekzamenoj de UEA laŭ la

Komuna Eŭropa Referenckadro (KER) nun estas ellaboritaj (el la 6 ekzistantaj) en niveloj **B1, B2** kaj **C1**. La akreditigo kaj funkciigo de la sistemo okazis kunlabore kun la Ŝtata Lingvoekzamena Centro (ORIGO) en Budapeŝto, kie Esperanto troviĝas inter la ŝtate rekonataj fremdaj lingvoj kaj kadre de ties ekzamensistemo havas la samajn rajtojn kiel la aliaj fremdaj lingvoj. Plurmil kandidatoj estas testataj ĉiujare en la menciitaj niveloj en la t.n. dulingva (hungara-esperanta) versio de la lingvaj ekzamenoj.

La fakto, ke la nova ekzameno konstruiĝis baze de la eŭropaj normoj, signifas, ke ties atestilon oni oficiale agnoskas kaj traktas kiel la aliajn lingvoekzamenajn diplomojn.

SAT havis kongreson en Gotenburgo en 1976 kaj UEA havis Universalan kongreson (UK) ĉi tie en 2003.

Inga parolis pri lingvo-kafejoj. La ĉefa celo de Lingvokafejoj estas ebligi al enmigrintoj evoluigi sian konon pri la sveda. Sed ankaŭ aliaj lingvoj havus lokon en la kafejoj. Se oni

studas ekz. la francan oni povas iri al la Lingvokafejo de Esperantoplatsen kaj trovi gvidanton kaj kunulojn kiuj parolas la francan pli – malpli bone. Kompreneble ankaŭ Esperanto povus esti lernebla lingvo en la lingvokafejoj.

En pluraj bibliotekoj troviĝas lingvokafejoj. En Tuve – norda parto de Gotenburgo – ankaŭ troviĝas "Ta i hand" – Uzu manon Aludas kaj al komunikado kaj al manlaboro. La bibliotekoj estas neŭtralaj koncerne al la diversaj studrondaj asocioj.

Sekvis paroliga tasko – ekz.

Mi estas ĝoja kiam .....

Mi koleras kiam .....

Mi estas kontenta, kiam .....

Mi sentas min tro uzita kiam .....

Mi pensas ke ne estas ĝuste kiam ..... k.t.p

Eble ni pli bone konis unu la alian post tiu ekzercado – kompreneble en Esperanto.

Kelkaj el la 11 partoprenantoj

2. NBV – Tiu studronda asocio estas la sola studronda asocio kiu havas informon en Esperanto. La lingvo ne estas korekta, sed tamen ni donu aplaudon al NBV

Memoru la admonon de Renate Corsetti: "Gardu la komencantojn".

Jen parto de la esperanto-informo de NBV: *Ĉu vi volas komenci la studon cirklo?*

Ĉu vi, viaj amikoj aŭ via klubo lernas ion novan kune? Lasu viajn detalojn, ni kontaktos vin kun pli da informo pri kio helpo ni povas proponi al vi ke vi rapide kaj facile komencu vian studo cirklo.

Ĉarma provo uzi Esperanton, ĉu ne? Ankaŭ NBV povus pruntedoni al ni studlokalojn.

3. Care to translate. Inga demandis ĉu ni iam estis en hospitalo eksterlande kaj ne povis komprenigi al la doktoro aŭ flegistino, kio mankas al vi. Jes kelkaj havis tiun sperton. Antaŭ la interreta revolucio oni provis fari praktikan frazlibrojn en kelkaj lingvoj pri "hospitalaj vortoj." Nun oni lanĉas helpilon en mobiltelefonoj. En hospitaloj kaj flegcentroj oni povas uzi ĝin. Tiel la flegado estos pli bona por pacientoj, kiuj havas lingvon, ne konatan de la flegistoj.

4. Fandado estas restoracio en Stokholmo (en Sveavägen 41) kun la menuo en

Esperanto. Ili elektis la esperantan nomon por montri ke ili ne havas nur manĝaĵon de specifa kulturo, sed de la tuta mondo.

5. Språkförsvaret – la Lingva Defendo – ofte reagas al la uzo de la angla en situacioj kiuj ne postulas tion. Nun estas elektadafiŝoj, kiuj havas la tekston: "Make EU lagom again!" Kial svedaj voĉdonantoj bezonas la anglan por EU-elekto? La angla baldaŭ ne havos tiom da homoj en EU, kiuj havas la anglan kiel gepatran lingvon – post Brexit. Kial oni ne lernas la germanan kaj la francan en la lernejoj? – Almenaŭ ne sufiĉas por ke la komercaj entreprenoj havu dungitojn kun pliaj fremdaj lingvoj ol la angla.

..... kaj kial oni ne lernas Esperanton – kiu estas "la moderna latino" – la komuna denominatoro por EU?

/ Siv

Esperanto för alla!

poemo de Monica Eissing

Förbrödning och vänskap lyser fram i gruppen
Att resa med ett grönt språk
Ett språk utan krusiduller
Det är ett språk för världens folk
Inga barriärer för folk gällande raser, religioner
och funktionsnedsättningar
Folk har rätt att få vara den man är

Interfratiĝo kaj amikeco brilas en la grupo
Vojaĝi kun verda lingvo
Lingvo sen ornamaĵoj
Estas lingvo por homoj de la mondo
Neniuj barieroj por homoj, koncerne raso, religioj kaj handikapoj
Homoj havas rajton esti kiel oni estas

https://img4.custompublish.com/getfile.php/2110507.2014.erqtdsepxw/600x0/5826035_2110507.png

La konsila tago de lingvoj – Språkrådsdagen 2019

Sur la bildo sidantaj: Kielo Bengtsson, Pirkko Loippo kaj Andreas Nordström. Starantaj Ingegerd Granat kaj Inga Johansson. Fotis: Siv Burell

Kiel parto de nia volo havi kontakton kun reprezentantoj de la minoritataj lingvoj, la finna estis en vico. Dank'al Soile Lingman ni havis kontakton kun la Gotenburga Asocio por Finnaj Militinfanoj.

Ni renkontis du el la estraranoj, la prezidanton **Kielo Bengtsson** kaj la estraranon **Pirkko Loippo** dum la tago de Lingvaj Konsiloj la 26-an de aprilo.

Inter 1939 kaj 1945 tri militoj trafis Finnlandon. Kun la preteksto ke Finnlando pafis al vilaĝo ĉe la landlimo, Rusio atakis Finnlandon la 30-an de novembro 1939. Komence la Karela terkolo estis atakita. La tiel nomata Vintra Milito estis fakto.

La infantransportoj al Svedio komenciĝis per boatoj, trajnoj kaj aviadiloj. La 13-an de marto en 1940 la Vintra Milito finiĝis.

Som ett led i vår önskan att ha kontakt med representanter för minoritetsspråken, var det nu finskans tur. Tack vare Soile Lingman fick vi kontakt med Göteborgsföreningen för finska krigsbarn.

Vi träffade två av styrelseledamöterna, ordförande Kielo Bengtsson och ledamoten Pirkko Loippo under språkrådsdagen den 26 april

Finland drabbades mellan 1939 och 1945 av tre krig. Under förevändning att Finland skulle ha beskjutit en gränsovertredelse anfaller Ryssland Finland 30 november 1939. Det började med ett anfall på Karelska näset. Det s.k. Vinterkriget var ett faktum.

Barntransporterna till Sverige börjar. De sker med båt, tåg och flyg.

Den 13 mars 1940 är Vinterkriget slut.

La 26-an de junio 1942 la daŭriga milito startis inter Sovet-Unio kaj Finnlando. Finnlandon, kiu kunlaboris kun Germanio, Rusio devigis elpeli la 200.000 germanojn, kiuj troviĝis en la lando, antaŭ ĉio en la norda parto.

La germanoj, kiujn oni komence kredis helpantoj kontraŭ Sovet-Unio, bruligis la finnan Laponion, kaj la loĝantojn, ĉirkaŭ 60.000, oni forkurigis al Svedio.

La 19-an de septembro 1944 estis armistico inter Finnlando kaj Sovet-Unio. En aprilo 1945 la lastaj trupoj forlasis Finnlandon. La 8-an de majo 1945 la milito en Eŭropo finiĝis. Pli pri tio oni povas legi en la libro **"Den stora barnevakueringen 1939 – 1945"** eldonita de la Landa Asocio por Finnaj Militinfanoj en kunligo kun la 25-a jubileo de la fondiĝo de la asocio.

Entute ĉirkaŭ 70.000 infanoj estis senditaj al Svedio. Iliaj gepatroj estis precipe finnparolantaj, sed malmultaj estis svedlingvaj finnoj.

Ĉirkaŭ 5000 neniam revenis al Finnlando sed adoptiĝis de siaj svedaj familioj aŭ restis en Svedio laŭ interkonsento kun la biologiaj familioj.

En Gotenburgo estis fondita la Asocio Gotenbarga por Finnaj Militinfanoj, en 1992. Ekde 2008 **Kielo Bengtsson** estas la prezidanto de la asocio. En la estraro estas ankaŭ **Pirkko Loippo**. Ambaŭ vizitis nin la 26-an de aprilo.

Unue Kielo rakontis kiel ŝi kvinjara iris per boato de la hejmurbo Turku (Åbo) al Stokholmo. Neniam antaŭe ŝi iris per boato. La jaro estis 1942. Kompreneble ĉiuj nekonataj sonoj timigis ŝin. Ŝi jam promesis al sia patrino bone prizorgi sian fratineton, sed la finnajn infanojn oni metis en trajnojn kaj pro tio ili estis lokigitaj en tuta Svedio. Ofte oni disigis gefratojn. Eĉ ĝemeloj estis disigitaj.

Den 26 juni 1941 startar Fortsättningskriget mellan Sovjetunionen och Finland.

Finland, som har samarbetat med Tyskland, tvingas av Ryssland driva ut de 200 000 tyskar, som finns i landet, främst i den norra delen.

Tyskarna, som från början setts som en hjälp mot Sovjet, bränner ner finska Lappland och befolkningen på ca 60 000 drivs på flykt till Sverige.

19 september 1944 blir det vapenstillestånd mellan Finland och Sovjetunionen.

I april 1945 lämnar de sista tyska trupperna Finland. Den 8 maj 1945 är kriget slut i Europa.

Mer om detta finns att läsa i **"Den stora barnevakueringen 1939.- 1945"** utgiven av Riksförbundet Finska Krigsbarn i samband med 25-årsjubileet av föreningens bildande.

Sammanlagt skickades cirka 70 000 barn till Sverige Deras föräldrar var finsktalande, medan en mindre del talade finlands-svenska.

C:a 5000 återvände aldrig till Finland, utan blev adopterade av sina svenska familjer eller stannade i Sverige efter överenskommelse med de biologiska föräldrarna.

I Göteborg grundades Göteborgs Finska Krigsbarnsförening 1992. Sedan 2008 är Kielo Bengtsson ordförande i föreningen. I styrelsen finns också Pirkko Loippo. Båda besökte oss den 26e april

Först berättade Kielo om hur hon som fem-åring åkte båt från hemstaden Åbo till Stockholm. Hon hade aldrig tidigare åkt båt. Året var 1942. Hon var förstas rädd för alla okända ljud. Hon hade lovat sin mamma att ta väl hand om sin lillasyster, men de finska barnen sattes på tåg och spreds över hela Sverige och ofta skiljde man syskon åt. T.o.m. tvillingar separerades.

Kielo venis al la vilaĝo Hanna inter Simrishamn kaj Ystad. Ŝia skania dialekto restis ankaŭ post pluraj jaroj en Finnlando. Ŝia eta fratino venis al alia vilaĝo.

Kielo rigardis sian samaĝan svedan "fratinon" Elsie, kiel sian fratino pli ol sian veran fratino. Kielo ne bone memoras ilian unuan renkonton. Sed Elsie memoras, ke ŝi regalis Kielon per bonbonoj.

Kielo frekventis lernejon en Svedio dum ĉirkaŭ tri jaroj – sed ŝia fratinetto ne faris. Oni kredis, ke la milito baldaŭ finiĝus.

Nur en 1946 estis tempo reveni al Finnlando. Kielo jam enradikiĝis en Skanio. Ŝi ĵus komencis la kvaran klason kaj tute ne volis iri hejmen al Finnlando.

Ŝi jam forgesis la finnan. Sed en Turku (Åbo) ŝi povis frekventi svedlingvan bazan lernejon Cygneus. Malgraŭ tio estis problemoj, ĉar ŝia svedparolanta finna instruistino havis malfacilecon kompreni la skanian dialekton de Kielo. Poste ŝi frekventis la gimnazion. Dum la ferioj ŝi iris al Hanna por vizito.

Kiam Elsie kaj Kielo fariĝis 20-jaraj, oni aranĝis feston. Kielo estis invitita. Dum la festo Kielo renkontis junulon, kiu igis ŝin denove ekloĝi en Svedio. Iom post iom ŝi preskaŭ forgesis la finnan. Sed pli, Kielo trejniĝis la finnan per kursoj.

Pirkko poste estis en vico rakonti. Ni esperas skribi pli pri Pirkko en venonta Ora Ĵurnalo, ĉar la tempo rapide foriris, kaj miaj notoj estas malfacile legeblaj.

Ŝia destino ne estis same pozitiva kiel tiu de Kielo. Ŝi naskiĝis en Helsingfors (Helsinki), sed la familio translokiĝis al Jyväskylä. La gepatroj divorcis. La patro venis al la fronto.

Unue en aŭgusto 1944 Pirkko venis al Svedio. La finnaj infanoj venis al specialaj lokoj, kaj svedoj per telefono "mendis" ilin. Tio estis la sorto de Pirkko. Dum kelkaj monatoj ŝi troviĝis en infanhejmo. Tien venis svedoj kiuj

Kielo kom till byn Hannas mellan Simrishamn och Ystad och hennes skånska dialekt finns kvar även efter ett antal år i Finland. Hennes lillasyster kom till en annan by.

Hennes jämnåriga svenska syster Elsie kom att mer kännas som en syster än Kielos biologiska syster. Kielo minns inte så mycket av deras första möte, men Elsie mindes att hon hade bjudit Kielo på karameller.

Kielo gick i skola i Sverige under drygt tre år – medan hennes biologiska syster inte gjorde det..

Man trodde att kriget snart skulle ta slut.

Först 1946 var det dags att återvända till Finland. Kielo hade rotat sig i Skåne. Hon hade just börjat i fjärde klass och ville alls inte hem till Finland.

Hon hade glömt finskan. I Åbo fick hon gå i en svenskspråkig skola, Cygneus folkskola.

Ändå kunde det bli språkproblem, då hennes finlandssvenska lärare hade svårt att förstå

Kielos skånska dialekt. Sedan fortsatte Kielo i läroverket. På loven åkte hon och hälsade på i Hannas.

Då Elsie fyllde 20- liksom Kielo – ordnades en fest. Kielo var bjuden. Där träffade hon en pojke, som fick henne att åter bosätta sig i Sverige.

Med åren försvagades finskan och som vuxen har Kielo tränat upp sin finska på kurser.

Så var det Pirkkos tur att berätta. Vi hoppas på mer av Pirkko i nästa nummer, för tiden gick alltför snabbt och mina anteckningar är svårtydda.

Hennes öde var kanske inte lika positivt som Kielos. Hon föddes i Helsingfors, men familjen flyttade till Jyväskylä. Föräldrarna skildes.

Pappan kom till fronten.

ekzamenis la infanojn kaj montris al kiuj ili volis preni hejmen. La infanoj, kiujn neniu volis kunpreni, venis al diversaj infanhejmoj.

Por Pirkko ĉio kio memorigis ŝin pri Finnlando estis detruita, ankaŭ ŝiaj belaj vestoj kiujn ŝia patrino, la kudristino, kudris.

Pirkko venis al la insulo Brännö kaj la "Amerika-huset". La intenco estis, ke Pirkko dum la somero iros al la insulo Styrösö, sed ĉar la insulo estis malpermesita zono, kaj oni opiniis ke la knabino estis eksterlandano, ŝi ne povis iri tien. 18-jara oni elĵetis ŝin de ŝia sveda hejmo pro io, kion ŝi faris.

Sed kunulino helpis ŝin trovi loĝejon en Gotenburgo. Pirkko ekhavis laboron kiel zorgantino en la malsanulejo Sahlgrenska.

Pirkko volis poste revidi sian patron en Finnlando kaj iris tien. Ŝi renkontis sian onklinon. Grandaj lingvaj problemoj! La finnan Pirkko ne plu konis, sed feliĉe ŝia kuzo Eero scipovis la svedan, ĉar li jam praktikis en etbieno en Svedio.

Pirkko rakontis ankaŭ pri dancofesteno, kie ŝi renkontis viron kun malhelaj okuloj. Li instigis ŝin resti dum la somero. Sed ŝi revenis al Svedio kaj daŭrigis trejni la finnan ĉi tie.

Multaj nuntempaj svedaj pensiuloj memoras finnajn militinfanojn, kiuj eble estis najbaroj aŭ iliaj lernejar kamaradoj.

Mi mem memoras kiam Taisto venis al nia eta lernejo en Ilnestorp sur Linderödsåsen (longa altaĵo) en Skanio. Komence li estis tre silentema – ne strange – li ankoraŭ ne havis tempon lerni la svedan. Sed dum la paŭzoj oni rimarkis lin. Li estis rapida dum pilkludoj, kaj se li vetkuris kun iu, li ĉiam venis la unua.

Kio okazis poste, mi ne scias, ĉar mi translokiĝis kun mia familio al Södra Sallerup ekster Malmö /Siv

Först i augusti 1944 kom Pirkko till Sverige. De finska barnen kom till uppsamlingsläger och beställdes "per telefon" av svenskar.

Så var det också för Kielo, som under några månader befann sig på ett barnhem. Dit kom svenskar, som granskade barnen och pekade ut dem de önskade ta med sig. De som inte blev valda kom till olika barnhem.

För Pirkko förstördes allt som påminde om Finland, också hennes vackra kläder, som hennes mamma sömmerskan hade sytt.

Pirkko kom till på Brännö och "Amerikiahuset" På sommaren var det meningen att hon skulle till Styrösö, men eftersom ön var ett skyddsområde, betraktade man flickan som utlänning och hon fick inte åka dit,

Som 18-åring slängdes Pirkko ut från sitt svenska hem för något hon gjort.

En kompis ordnade boende i Göteborg. Pirkko fick arbete som vårdbiträde på Sahlgrenska.

Pirkko ville senare återse sin pappa i Finland och åkte dit. Där träffade sin faster. Stora språkproblem! Finska kunde inte Pirkko, men kusin Eero kunde lyckligtvis svenska, sedan han praktiserat på ett småbruk i Sverige.

Pirkko berättar vidare om en dans-tillställning, där hon träffade en mörkögd man, som fick henne att stanna kvar under sommaren. men hon återvände till Sverige och fortsatte att träna finska här.

Många av dagens svenska pensionärer har minnen av finska krigsbarn, som kanske var deras grannar eller skolkamrater eller deras grannar.

Själv minns jag när Taisto kom till vår lilla skola i Ilnestorp på Linderödsåsen i Skåne.. Han var väldigt tyst i början – inte att undra på – han hade ju inte hunnit lära sig svenska. Men på rasterna märktes han. Han var snabb

Pentti estis sepjara kiam sovetaj milit-aviadiloj komencis superflugi sian hejmon en Karelio. la 30an de novembro en 1939 Sovetunio atakis Finnlandon sen militdeklaro.

La familio fuĝis en la arbaron, sed la tieaj loĝantoj ne bonvenigis refuĝintojn, tial ili reiris hejmen.

Sed baldaŭ ili denove devis fuĝi. Estis ja vintro, kaj ili vestis sin per varmaj vestoj kaj foriris per sledo. Kio okazis al la bovinoj li ne scias Eble la patro buĉis ilin antaŭ la forveturo. Aliaj familioj igis la bovinojn kuniri en la neĝo.

Pentti endormiĝis en la sledo kelkajn fojojn. La familio alvenis al fervoja stacio. Por la unuan fojon Pentti vidis trajnojn. Estis nur vartrajnoj. Daŭris ĝis li ekvidis pasaĝertrajnojn.

Sur unu el la bildoj, kiujn Pentti montris, estis la blazono de Karelio. Ŝajne ĝi estis simbolo por la geografia situo de Karelio inter du

i bollspel och sprang han ikapp med någon, kom han alltid först.

Hur det gick för honom vet jag inte, för jag flyttade med min familj flyttade till Södra Sallerup utanför Malmö. /Siv

Pentti Käppi rakontas pri migradoj en Karelio

Pentti Käppi berättar om folkförflyttningar i Karelen under de tre krig Finland utkämpade på 40-talet.

Du el la Gotenbarga sekcio de la Societo de Finnaj Militinfanoj- vizitis nin la 26an de aprilo (artikolon en ĉi tiu numero). La 15an de majo kvar personoj el la Esperanto-Societo de Gotenburgo vizitis ilin kaj aŭskultis interesan prelegon de Pentti Käppi.

Pentti var sju år då sovjetiska krigsplan började flyga över hans hem i Karelen. Den 30 november 1939 anföll Sovjetunionen Finland utan krigsförklaring.

Familjen flydde in i skogen, men de som bodde där välkomnade inte flyktingar, så de återvände hem.

Men snart måste de fly på nytt. Det var ju vinter, och de klädde sig i varma kläder och gav sig iväg i släde. Vad som hände med deras kor, minns inte Pentti. Kanske slaktade hans far dem innan de åkte. Andra familjer lät sina kor vandra med i snön.

Pentti somnade i släden ett par gånger.

Familjen kom till en järnvägsstation. Det var första gången Pentti såg tåg. Det var bara godståg. Det dröjde innan han fick se ett persontåg.

På en av bilderna som Pentti visade fanns Karelens vapen. Tydligt var det en symbol

mondoj. Maldekstre estis kavalira glavo – la okcidenta mondo – kaj dekstre kurba sabro – la orienta mondo.

Dum la fuĝo ili povis resti iomete en la domo de onklo. Sed baldaŭ estis tempo rapide foriri denove.

Pentri memoras ke estis odoro de rizkaĉo en la forno, sed ili ne havis tempon gustumi ĝin.

La finna armeo uzis ”la taktikon de la bruligitaj domoj”. Pli volonte forbruligi siajn proprajn domojn ol lasi al la malamikoj eniri en varman domon.

El loĝantaro de 3,7 miljonoj en Finnlando, 500 000 estis evakuitaj, la plejparto dufoje. Proporcie al la nombro de la tuta loĝantaro okazis ja la plej granda translokado de popolo en Eŭropo en Finnlando.

Soveto decidis pri nova landlimo kaj kaptis duonon de Finnlando.

La patro de Pentti soldatservis ĉe la fronto. La patrino venis kun la kvin gefiloj al sinjorlando proksime al Tammerfors. Tie ŝi laboris kiel bestzorgisto kaj melkis la bovinojn. La loĝejo estis servista ĉambro. Ekstere povis esti 40 gradoj sub la zero. La manĝo konsistis ĉefe de kaĉo el aveno kaj acida lakto. Sed – estis elektra lumo – io, kion Pentti neniam antaŭe spertis en sia hejmo.

La sovetaj bombaviadiloj daŭre superflugis la domon. Foje aŭdiĝis eksplodo, kiam aviadilo estis subenpafita.

Helpsendoj venis de Svedio kaj la kvin infanoj ricevis novajn vestojn.

Per bateria radio oni provis havi Aktualan informon. Bedaŭrinde la elsendoj ofte estis supersonitaj de soveta propagando.

Tre agrabla adoleska fraŭlino loĝis en la sinjorlando. Danco estis malfermita dum la vintra milito, sed ŝi kaj aliaj gejunuloj tamen iris al dancejo sabate, kiam soldatoj foje havis liberan tempon.

för Karelens geografiska läge mellan två världar.

Till vänster var det ett ridarsvärd – västvärlden – och till höger var det en kroksabel – östvärlden.

Under flykten kunde de vila ett tag i huset hos en farbror. Men snart var det dags att snabbt bryta upp igen. Pentti minns hur det luktade gott från risgrynsgröt i ugnen, men de hade inte tid att smaka på den.

Den finska armén tillämpade ”den brända jordens taktik” Hellre bränna ner de egna husen än låta fienden komma in i ett varmt hus.

Av ett invånarantal på 3,7 miljoner i Finland blev 500 000 evakuerade, de flesta två gånger. I förhållande till hela folkmängden skedde alltså den största folkomflyttningen i Europa i Finland

Sovjet bestämde en ny gräns och tog halva Finland.

Penttis pappa var vid fronten. Mamman kom med

de fem barnen till en herrgård nära Tammerfors.

Där arbetade hon som djurskötare och mjölkade kor. Bostaden var en drängkammare. Ute kunde det vara under 40 minusgrader.

Maten bestod mest av havregrynsgröt och blåsur mjölk. Men det fanns elektriskt ljus, något som Pentti aldrig tidigare upplevt i sitt hem.

Sovjetiska bombplan flög hela tiden över huset.

En gång hördes en explosion, då ett flygplan blev nerskjutet.

Hjälpsändningar kom från Sverige och barnen fick nya kläder.

Pentti memoras ke antaŭ danc-sabato la junulinoj sidis sur seĝoj kaj estis kombitaj per pedika kombilo kaj la pedikoj falis sur litotukon sur la planko. Ankaŭ blatoj troviĝis en la domoj.

Pentti ankaŭ rakontos pri la lernejo. Per skioj li atingis la lernejon kvin kilometrojn for de la hejmo.

La instruistino faris fajron en la kameno kaj nur kiam la ĉambro estis sufiĉe varma la infanoj rajtis eniri. El 420 000 karelandoj ĉirkaŭ 90 000 infanoj venis al Svedio.

Pentti kune kun siaj kunuloj foje ludis danĝerajn ludojn. La plej danĝera estis kiam ili faris grandajn truojn en la fojno kaj eklumigis ilin per kandeloj.

Foje estis vera incendio.

En la intermilita periodo 13/3 1940 – 25/6 1941 oni provis rekonstrui la landon

Esti "kolonianoj" ne estis facila afero. Por ke la rusoj ne prenu ĉion, ili kaŝis ekz. maŝinojn kaj ilojn en la tero. La malnovaj domoj povis esti forbruligitaj kaj ili devis konstrui novajn.

La preĝejan sonorilon la paroĥo metis sur la fundon de lago, kaj la rusoj ne trovis ĝin

La rusoj pligrandigis la premon sur Finnlando. Germanio helpis Finnlandon per trupoj kaj armiloj.

La 30 julio en 1940 Germanio atakis Sovetunion kaj Finnlando. La kodnomo estis Operaco Barbarossa.

Novaj migradoj. Entute dum la tuta milito 70 000 infanoj venis al Svedio. Sed Pentti ne estis inter ili.

La rego en Finnlando disdonis teron de la grandaj bienoj por ke la malriĉuloj havu eblecon vivi tie.

Med hjälp av en batteriradio kunde man få aktuell information. Tyvärr överröstades sändningarna ofta av sovjetisk propaganda.

En mycket trevlig tonårss flicka bodde på herrgården. Dans var förbjuden under vinterkriget, men hon och andra ungdomar gav sig ändå iväg till dansställen på lördagarna, då soldater ibland hade ledig tid.

Pentti minns att inför en dans-lördag satt flickor på stolar och blev kammade med luskam och lössen föll ner på ett lakan på golvet. Också kackerlackor fanns i husen

Pentti berättade också om skolan. På skidor kom han till skolan, som låg fem km från hemmet.

Lärarinnan gjorde upp eld i kaminen och först när rummet var tillräckligt varmt fick barnen gå in.

Av 420 000 karelare var det ca 9000 barn som kom till Sverige.

Tillsammans med sina kompisar lekte Pentti ibland farliga lekar. Den värsta var när de gjorde stora gropar i höet och lyste upp dem med stearinljus. En gång blev det en riktig brand.

I mellankrigstiden 13/3 1940 till 25/6 1941 försökte man bygga upp landet igen.

Att vara nybyggare var inte lätt. För att inte ryssarna skulle ta allt, hade de t.ex gömt maskiner och verktyg i jorden. De gamla husen kunde vara nerbrända och de måste bygga nya

Kyrkklockan hade församlingen placerat på sjöbotten och den hittade ryssarna inte.

Ryssland ökade pressen på Finland. Tyskland hjälpte Finland med trupper och vapen.

Den 30 juli 1940 attackerade Tyskland Sovjetunionen och Finland. Kodnamnet var Operation Barbarossa.

En 1949 la familio de Pentti vivis en propra domo kaj naskiĝis pliajn infanojn. Entute nun estis ok gefiloj.

La domo ne estis tre moderna sed solide konstruita. Oni havis bovinojn, puton ekstere kaj kompreneble saŭnon.

La unua laboro por Pentti, 14-jara, estis konduki transportojn per ĉevaloj.

Ĉar neniu el la gefiloj volis fariĝi farmisto, la bieno nun ne plu estas en la posedo de la familio.

Mia tuta impresio estas ke finnoj vera havas persiston – aŭ svede "SISU"!

Estos agrable iri al la UK en Lahtio kaj renkonti multajn finnojn.

Mi trifoje antaŭe estis en Finnlando

1. vizito al Vihanti, ĝemelurbo de mia komunumo Lerum. Vihanti situas proksime al Uleåborg
2. vizitante kolegon kiu laboris en Vasa kiel "aŭdpedagogo" kaj
3. la Esperanto-kunveno en Alando.

/Siv

Pentti kun lumbildoj.

La partoprenantoj intense studas la esperantajn broŝurojn, kiujn ni disdonis.

Nya folkörflyttningar. Sammanlagt under hela kriget kom 70 000 barn till Sverige.

Regeringen i Finland delade ut jord från de stora gårdarna för att fattiga skulle kunna leva där.

1949 bodde Penttis familj i eget hus och fler barn föddes. Sammanlagt var det åtta syskon.

Huset var inte så modernt, men gediget byggt.

Man hade lagård, brunn ute och naturligtvis en bastu.

Penttis första jobb som 14-åring var att köra transporter med häst

Då inget av barnen ville bli bonde, finns inte gården längre i familjens ägo.

Mitt samlade intryck är att finnar verkligen har motståndskraft, det vi i Sverige kallar SISU!

Det ska bli trevligt att åka till Världskongressen i Lahtis och träffa många finnar.

Tre gånger förut har jag varit i Finland

1. på besök i Vihanti, vänort till min kommun Lerum. Vihanti ligger nära Uleåborg
2. Då jag besökte en kollega, som arbetade i Vasa som hörselpedagog och
3. på en esperantoträff på Åland.

/Siv

SYRE (= oksigeno) – revuo por gotenburganoj, kiuj volas ŝanĝi la mondon

SYRE – en tidskrift för göteborgare, som vill förändra världen

(prenumeration@syregoteborg.se)

I SYRE från 10 maj skriver redaktör Valdemar Möller:

I en tid av växande globala problem som accelererande klimatförändringar, miljontals människor på flykt och en extremhöger som är på frammarsch, kan det vara svårt att förklara varför man är emot EU. Är det inte nu om någonsin, som det europeiska samarbetet behövs?... ..Ja och nej.

Möller ger oss exempel på positiva och negativa faktorer. Det mest grundläggande problemet är EUs icke-demokratiska uppbyggnad.

* * *

Vi i Göteborgs Esperantoförening har ju också tagit upp demokratiproblemet, då det gäller språklig jämställdhet. I Ora Ĵurnalo nr 17 (www.esperantogbg.org) har vi den skrivelse, vi skickat till ett antal partiets toppkandidater i EU-valet. Vi hoppas att åtminstone några ska förstå problemet.

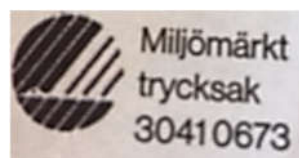
Vi ser fram emot att få besök av Valdemar Möller i höst. och vi önskar SYRE framgång i vårt gröna Göteborg, som behöver syre! /Siv

En SYRE (10 maj) la redaktoro Valdemar Möller:

En tempo de kreskantaj terglobaj problemoj kiel akceligantaj klimatsanĝoj, milionoj da homoj fuĝintaj kaj ekstremaj dekstraj partioj, kiuj estas progresantaj, povas esti malfacile argumenti kial oni estas kontraŭ EU. Ĉu ne estas nun – se iam – ke la eŭropa kunlaboro estas bezonata... .

Jes kaj ne.

Möller donas al ni ekzemplojn de pozitivaj kaj negativaj faktoroj. La plej baza problemo estas la ne-demokrata konstruo de EU.

* * *

En Esperanto-Societo de Gotenburgo ni ankaŭ atentigis la demokratan problemon koncerne lingva egaleco. En Ora Ĵurnalo numero 17

(www.esperanto-gbg.org) ni havas la skribon, kiun ni sendis al la "pintajn kandidatojn" de la partioj en la elekto por EU. Ni esperas ke almenaŭ kelkaj komprenu la problemon.

Ni antaŭvidas viziton de Valdemar Möller aŭtune

kaj ni deziras al SYRE prosperon en nia verda Gotenburgo, kiu bezonas oksigenon! /Siv

Gratulon Gotenburgo, en 2021 vi estos 400-jara!

Göteborg & Compani aranĝis duontagon kunvenon en la restoracio Trädgår'n por disvastigi ideojn jam faritajn kaj inspiri al novaj surprprenotaj taskoj por la 400-jarcelebrado.

Ingegerd kaj mi reprezentis la Esperanto-Societo de Gotenburgo. Kiel kontribuo de nia societo ni proponis ekspozicion kaj somerajn kursojn pri Esperanto. Ĉiuj proponoj estis metitaj sur longan tempolinion. Jam troviĝas libro kun 1 600 ideoj el pli fruaj seminarioj.

Tri ĉefaj rubrikaj signifas la tempon ĝis 2021:

1. proksimeco al akvo
2. konstrui pontojn
3. malfermaj lokoj.

Gravas ke junuloj kunlaboras je la planado. Kelkaj jam estas engaĝitaj.

Jubilea semajnfino estas planita por 2021:

* 4/6 – Celebrado sur kaj ĉirkaŭ la placo de Gustavo II Adolfo. Reprezentanto por la reĝa familio estas invitita.

* 5/6 Ni honoras la riveron

* 6/6 Muziko ĉie, plej multe en Slottsskogen.

Resuma tago en novembro aŭ decembro 2021 traktos la sekvon:

1. homaj rajtoj
2. demokratio
3. malferma urbo kun multaj invititaj.

Göteborg & Compani ordnade en halvdagsträff på restaurang Trädgår'n för att sprida idéer som redan tagits fram och inspirera till nya åtaganden inför 400-årsfirandet.

Ingegerd och jag representerade Göteborgs Esperantoförening. Som bidrag från vår förening föreslog vi en utställning och sommarkurser i esperanto. Alla förslag sattes upp på en lång tidslinje. Det finns redan

en bok med 1 600 idéer från tidigare seminarier.

Tre huvudrubriker betecknar tiden fram till 2021.

1. närhet till vatten
2. bygga broar
3. öppna rum.

Viktigt att ungdomar finns med i planeringen. Flera är redan engagerade.

En jubileumshelg planeras 2021:

*4/- Firande runt Gustav Adolfs torg, Representant för kungahuset är inbjuden

*5/6 Vi hyllar älven.

*6/6 Musik överallt, mest i Slottsskogen

En sammanfattningsdag i november eller december 2021 ska behandla:

1. mänskliga rättigheter
2. demokrati
3. öppen stad med många in bjudna.

Somermezo temos pri dekoracio kaj komunikado. Kim Henriksson kun gelernantoj de la Freinet-lernejo "Bild och Form" venis de unu el la lernejoj, kiuj engaĝis sin por la projekto. La vorto Play Ground estis sur iliaj T-ĉemizoj. Ili planas aktivecojn jam merkrede la 29an de majo en Slottsskogen. Ankaŭ Volvo kaj la Savoservo estas enmiksitaĵoj.

En la doganlibera haveno, Frihamnen, oni planas Jubilean Parkon – la unuan urboparkon ĉe akvo kun i.a. saŭno. Espereble estos aera ligo kun Kvilleparken.

La 6an de junio estos malfermata eksteran klasĉambro kun la nomo "Näsan i blöt" ("Nazo en fremda vazo").

I.a. "Passalen" estas engaĝita. Estas publikserva, idealisma asocio, kiu dum pli ol 10 jaroj laboris por krei aktivan libertempon por junuloj kaj plenkreskuloj kun handikapo.

Multaj pensas pri verda parko, sed la bildo, kiun ni spektis pri la planita Jubilea parko ne havis multe da verdaĵo, sed multe da akvobriilo.

La tuta Gotenburgo estas involvita – la emfazo estas sur la gejunuloj.

Demokratio estas centra koncepto. En 1921 virinoj por la unua fojo rajtis voĉdoni por la Parlamento. Helena Österling laŭtlegis pri malnovaj argumentoj kontraŭ virina voĉdonrajto. Oni diris ke virinoj sklavece sekvis novajn ideojn en la modaĵa foiro kaj kun sama pensmaniero ili nur sekvus la regantan tendencon en la politiko. Virinoj estis malenergiaj kaj neinteresitaj pri politiko k.t.p. Sed kion ni nun vidas... .... virinoj troviĝas en ĉiuj decidpovaj organoj kaj prenas respondecon por la socia evoluo.

Tagoj por Homaj Rajtoj estos planitaj. Kutime la Esperanto-Societo de Stokholmo partoprenas, sed eble ankaŭ ni en Gotenburgo havos eblecon

Midsommarhelgen ska handla om utsmyckning och kommunikation

Kim Henriksson med elever från Freinetskolan "Bild och Form" kom från en av de skolor som engagerat sig i projektet. Det stod Play Ground på deras tröjor. De planerar aktiviteter redan onsdagen den 29 maj i år i Slottsskogen. Även Volvo och Räddningstjänsten är inblandade.

I Frihamnen planeras – en Jubileumspark – den första stadsparken vid vatten med bl.a. en bastu. Förhoppningsvis blir det en luftförbindelse med Kvillepiren.

Den 6 juni öppnas ett uteklassrum med namnet "Näsan i blöt".

Bl.a. är Passalen engagerad. Det är en allmännyttig ideell förening som i mer än 10 år har arbetat för att skapa en aktiv fritid för unga och vuxna med funktionshinder

Många tänker sig en park med grönska, men den bild vi såg av den planerade Jubileumsparken hade inte mycket grönska, men mycket vattenblänk. Hela Göteborg är inblandat – betoningen ligger på de unga.

Demokrati är ett centralt begrepp. 1921

kunde kvinnor för första gången rösta i Riksdagen. Helena Österling läste upp gamla argument mot kvinnlig rösträtt. Man sa att kvinnor slaviskt följde nya idéer på modemarknaden och med samma mentalitet skulle de bara följa rådande strömningar i politiken. Kvinnor var försoffade och ointresserade av politik m.m. Men vad ser vi nu.... kvinnor finns i alla beslutande organ och tar ansvar för samhällsutvecklingen.

Mänskliga Rättighetsdagar planeras. Vanligtvis deltar Esperantoföreningen i Stockholm, men kanske får vi i Göteborg också en möjlighet att delta.

Magnus Hörberg från Fastighetskontoret informerade om att man 2020 –21 ska bygga

partopreni.

Magnus Hörberg de la Domposedanta oficejo informis ke dum 2020 – 2021 oni konstruos 7 000 novajn loĝejojn. 27 konstruigantoj partoprenos je 30 partprojektoj en 10 urbopartoj.

Chalmers estas involvita. Aktuale nun estas la strato Volrat Tham en Johanneberg kun 63 studentloĝejoj. Poste estos Adventsgatan en Kortedala kun 130 apartamentoj por luantoj,

Nya Fjäderholmsgatan kun 60 por loĝeja kooperativo kaj Fyrklövergatan kun 300 "miksitaĵ" apartamentoj.

La Militaj aŭtoritatoj ankaŭ partoprenos per dungitoj el Käringberget, kiu havas 1000 dungitojn.

La Regiona Milicio de Käringberget partoprenos je paradoj en 2021, samkiel la Orkestra taĉmento.

Dum "Parto du" Ingegerd kaj mi elektis malsimilajn temojn. Ingegerd elektis la temon "Malnova Gotenburga Historio" kaj mi la temon "Lingvoj en Gotenburgo". Kaj Historieverket.se kaj Språkcentrum (www-gotenborg.se) estis interesaj.

Entute estis interesa antaŭtagmezo, sed ankaŭ kun instigo kontribui al la celebros de la 400-jara jubileo. / Siv

7000 nova bostäder. 27 byggaktörer deltar i 30 delprojekt i 10 stadsdelar.

Chalmers är inblandat. Aktuellt nu är Volrat Thamsgatan i Johanneberg med 63 studentlägenheter. Sedan kommer Adventsgatan i Kortedala med 130 hyreslägenheter, Nya Fjäderholmsg med 60 bostadsrätter och Fyrklövergatan med 300 "blandade" lägenheter.

Försvarsmakten deltar också med personal från Garnisonen på Käringberget, som har 1000 anställda.

Hemvärnet kommer att delta i parader 2021, liksom musikkåren.

Under Block 2 valde Ingegerd och jag olika teman. Ingegerd valde "Göteborgs gamla historia" och jag "Språk i Göteborg". Både www.Historieverket.se och [Språkcentrum](http://www.Sprakcentrum.se) (via www.goteborg.se) var intressanta.

Sammantaget var det en intressant förmiddag. men också med uppmaning att bidra till 400-årsjubileet-.

/Siv

Gotenburga Kanto!

Melodio: "Halta Lottas krog i Göteborg"

La lernejo "Redbergsskolan", kie ni renkontiĝas je Esperanto-Sabatoj, situas en la fino de dekliveto, maldekstre (exter la bildo). Sur la bildo situas la restoracio "Halta Lottas Krog" (je la stratangulo). La bildo estas olda kaj montras la areon cirkaŭ "Redbergsvägen".

*Gotenburga Esperanto,
vivas en la tuta mondo.
Jam vi kantas en naturo
kun homaro en la tuta Gotenburg'!*

*Kune kun la tuta mondo,
nun ni unu kun alia,
kantas pri la verda lingvo,
kiun ĉiuj rapide lernas en Gotenburg'.*

*Gefratoj volas iri kune!
Gefratoj volas iri kune!
Al Esperanto lingvolando,
en la klubo en la verda Gotenburg!*

/Ingegerd

Gotenburga kanto

Ingegerd Granat

Tradicia melodio

$\text{♩} = 90$

1. Go - ten - bur - ga es - pe - ran - to vi - vas en la tu - ta mon - do

6

Jam ni kan - tas en na - tu - ro kun ho - ma - ro en la tu - ta Go - ten - burg'

”Feskekörka”

”Feskekörka” en Gotenburgo estis inaŭgurita en la jaro 1874 kaj estis desegnita de arkitekto Victor von Gegerfelt. Ĝi estas ankaŭ oazo por tiu, kiu amas manĝi fiŝojn kaj krustulojn.

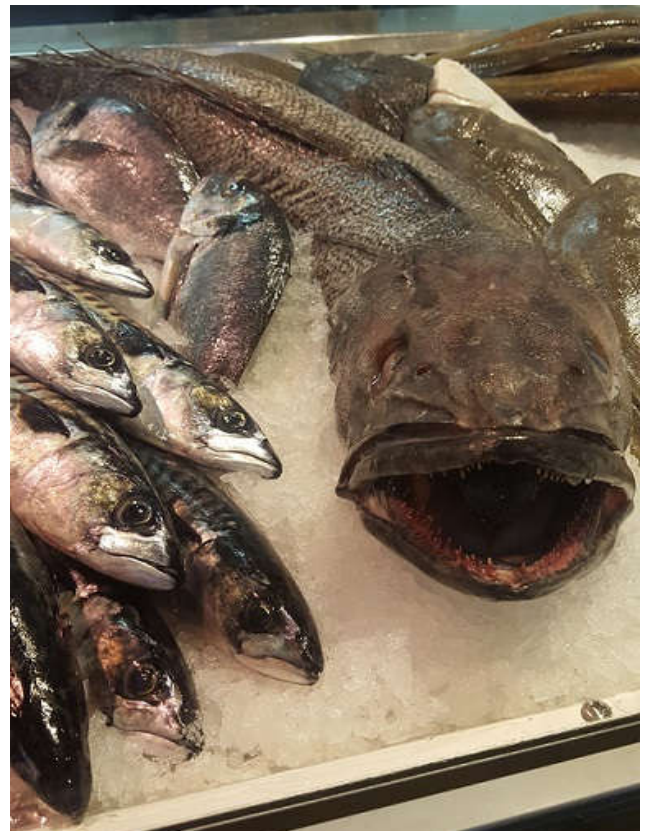
Kiam oni ”fiŝhokis” siajn fiŝojn kaj krustulojn oni povas manĝi en unu el du restoracioj kiuj troviĝas tie en la fiŝbutiko.

Nenie en Svedio ekzistas tian grandan konon pri fiŝoj ol tiu ĉi en la ”Feskekörka”. Tial mia

konsilo estas ke vi ŝarĝumu vian monujon per multe da monoj kaj iru al ”Feskekörka” tie ĉi kaj aĉetu proksimkaptitajn fiŝojn kaj krustulojn.

Fiŝoj estas krome bone por la sano.

Ingegerd

Savu la Fiŝvendhalon

– de la gotenburgoj nomita "La Fiŝpreĝejo" pro la eksteraj kun "preĝejaj fenestroj"

Maldekstre: Siv fotis.

Foto de Jonas Wickstrand en Facebook: Rädde Feskekôrka!

Merkrede, la 15a de majo la jena rubriko en Göteborgs-Posten kaptis mian atenton: Feskekôrka ricevis batalanton. Kaj la fiŝvendistoj kaj la publiko estas maltrankvilaj pri la estonteco de la halo. La 2an de majo la vendistoj ricevis informon ke la konstruaĵo estas riparota. Samtempe ekis esploradon pri la estonta uzo de la halo, gvidate de HIGAB, grundposedanta kompanio de la urbo. Kial ne por fiŝvendado??? La tradici-riĉa konstruaĵo ja postulas fiŝvendadon, ĉu ne? La muzikisto

Per Umaerus diras ke li baldaŭ skribu batalanton. Se mi estus muzikisto mi malŝatus la rubrikon: Feskekôrka ricevis batalanton, ĉar la kanto ja ne estas preta. Pli bone unue fari la kanton kaj poste prezenti ĝin, ĉu ne?

/Siv

P.S. La 22an de majo estis trankviliga rubriko en Göteborgs-Posten: "Fisken kvar i Feskekôrka" (la fiŝo restas en Fiskekôrka)

Res med *Esperanto* i bagaget

– och du hittar vänner att besöka i ca 70 olika länder. Men först måste du lära dig språket. På Facebook kan du också få esperantovänner från hela världen.

Välkommen till en Intensivkurs i esperanto hos Studieförbundet Vuxenskolan, Karl Gustavsg. 15, GBG (hpl Vasa-Viktoriagatan). Tid: må 24 – fr. 28 juni 2019 kl. 10–15. avgift 100:– /dag = 500:–
Studierande betalar 250:–

Arrangörer: Göteborgs Esperantoförening, ILEI (=Esperantolärarnas internationella förbund) och Studieförbundet Vuxenskolan. Förhoppningsvis får vi utländska medhjälpare liksom 2018.

Esperanto är ett smart språk med regelbundet uttal och en grammatik utan undantag. Ta reda på mer genom vår hemsida: www.esperanto-gbg.org. Det finns också gratiskurser på nätet, ex. Lernu.net och Duolingo.com. Bonvenon!

Esperanto-Societo de Gotenburgo
tfn: 0762–654209, e-post: gbg@esperanto.se

Frågor om kursen: Siv Burell 070–721 34 79

Fiŝoj kaj aliaj bestoj en maroj kaj lagoj

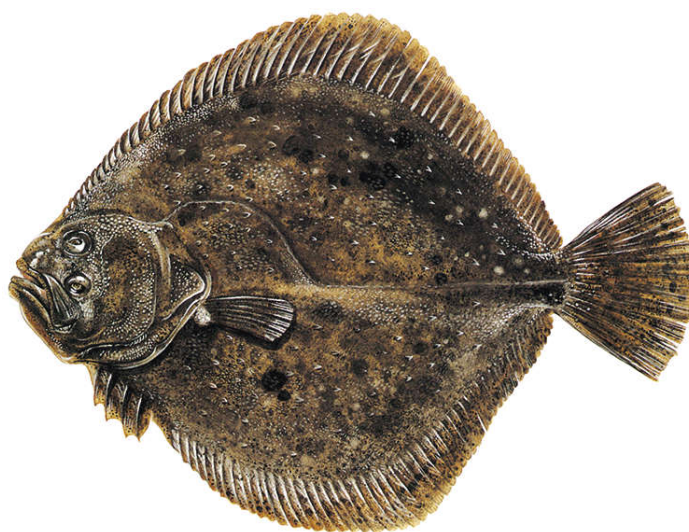
de Ingrid Vallin

En la maro, svede	En la maro, esperante
räka	salikoko
krabba	krabo
hummer	omaro
lax	salmo
mussla	mitulo
ostron	ostro
makrill	skombro
torsk	moruo
rödspätta	plateso
piggvar	turboto
sjötunga	toleo
hälleflundra	hipogloso
haj	ŝarko
marulk	lofio
ål	angilo
havsöring	orelingo
horngädda	belono
bläckfisk	sepio
En la lago, svede	En la lago, esperante
abborre	perko
gädda	ezoko
gös	sandro
mört	ploto
sik	koregono

marulk - lofio

piggvar - turboto

horngädda - belono

Sjömagasinet

– en la Gotenburgo de la velŝipoj al Hindujo

Se vi estus malsata kaj volas manĝi fiŝojn aŭ krustulojn en tre bona restoracio, vizitu "Sjömagasinet" kun majstrokuiristo Ulf Wagner.

Tiu restoracio situas sur la strato Adolf Edelsvärd, numero 5, en la kultura heredaĵo de "Klippan".

La aventuro komencis jam en la jaro 1775 kiam tiu konstruaĵo estis provizejo de Orienthinda kompanio. Do, la restoracio inaŭguris jam en 1994 kun la fama kuiristo Leif Mannerström.

Gustav Trägård, la kuiristo kiu gajnis "Kockarnas Kamp" en televido laboras nun kiel kuireja ĉefo en "Sjömagasinet".

Alia dramo kiu daŭrigas estas pri la steloj en "Guide Michelin". La restoracio havis unu stelon dum la jaroj 1999–2010 ĝis kiam la stelo falis.

En la jaro 2013 estis ekesto de nova stelo kaj tiu brilis ĝis 2018.

"Ekbrilu eta stelo jam kiel mi demandas kie vi estas..."

—sed ĉio indikas ke la stelo baldaŭ revenos kaj brilos super "Sjömagasinet"

Steloj kiu brilas en Guide Michelin hodiaŭ en Gotenburgo estas:

Upper House Dining, situas en Gotia Tower,

Restaurang 28+, situas ĉe Götabergsgatan 28

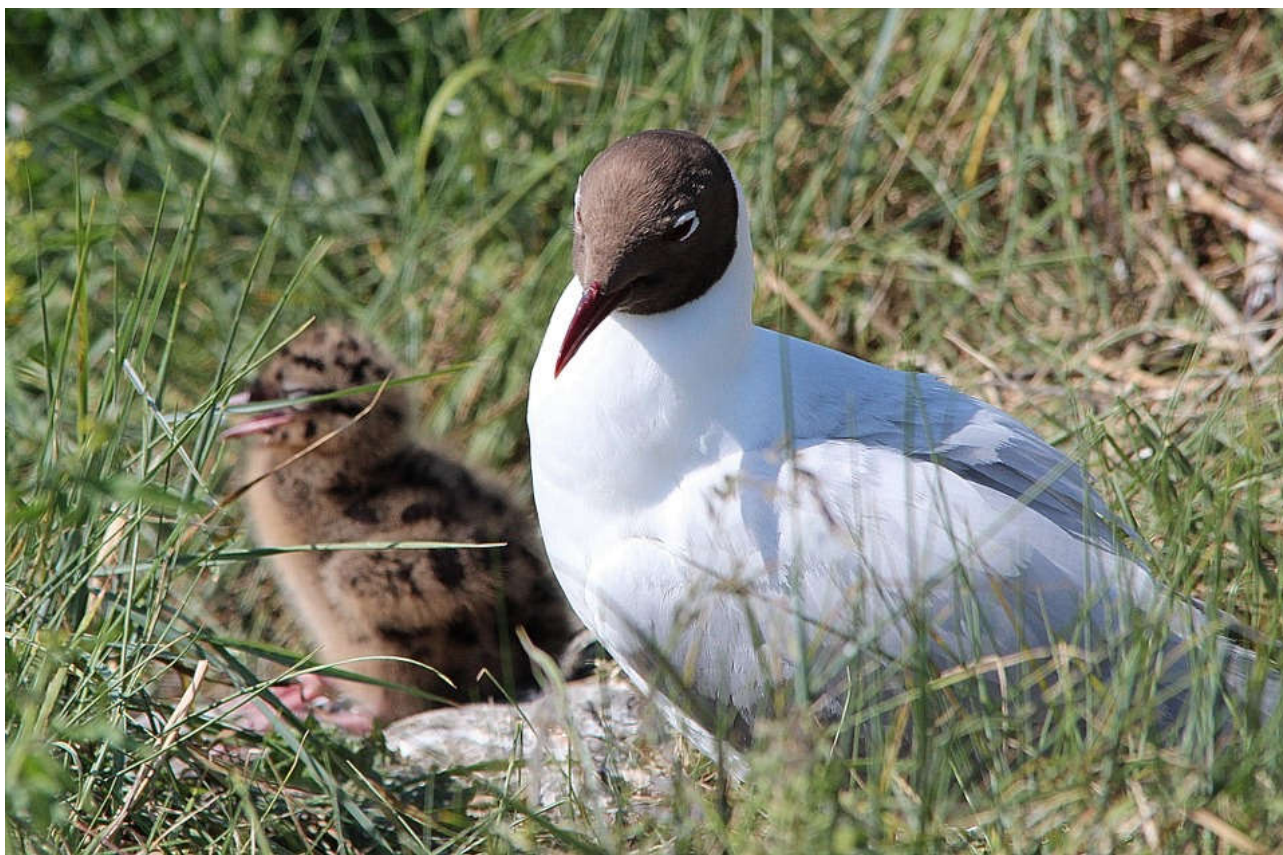
SK Mat och Människor, situas ĉe Johannebergsgatan 24

Thörnströms kök, situas ĉe Teknologgatan 3

Koka, situas ĉe Viktoriagatan 12

Bhoga situas ĉe Norra Hamngatan 10 /Ingegerd

Silvertärnan

(Sterna paradisaea)

La arkta ŝternoj estas marbirdoj en la familio mevbirdoj.

Krom tio, ili estas la birdoj kiuj transloĝas la plej longan distancon inter siaj ejoj por kovi idojn kaj al la vintraj ejoj kiuj situas en Antarkto.

Tiuj birdoj kiuj transloĝas la plej longan distancon, flugas 40.000 kilometrojn po jaro.

La arkta ŝterno estas ankaŭ tiu monda organismo kiu povas sperti la plej multajn sunajn horojn po jaro. Ĉar la arkta ŝterno krome estas nekutime longviva oni eble povas fari konkludon ke kaj havi fiŝojn sur manĝolisto, kaj esti sub la suno, kaj dediĉi sin al ekzercado estas utila. /Ingegerd

Alfred Nobel

– la maljuna inventisto!

Estas biografio pri Alfred Bernhard Nobel, eldonita de eldonejo Norstedts en la jaro 1991. La verkisto estas Kenne Fant. Ni partoprenos en granda, sveda sukcesofabelo.

La fondinto de la "Nobel-premio" venas tre proksime per interpreta legado de leteroj,

skribaĵoj kaj laŭ temaj opinioj de la tempo. Alfred Nobel mem ne skribis biografion.

Alfred Nobel naskiĝis la 21:an de oktobro 1833. Sian junan tempon li pasigis inter Stockholmo kaj Sankt Peterburgo, kie la patro estis envolvita en la industrio.

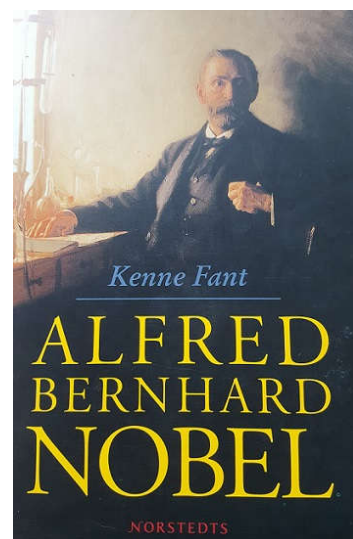
Kiam li havis 17 jarojn li faris sian unuan vojaĝon al Ameriko.

Tie li renkontis John Ericsson, alian svedan inventiston de la tempo.

Kiam li havis 27 jarojn Alfred Nobel faris sian unuan sukcesan eksperimenton kun nitroglicerino. Kelkaj jaroj poste li ekhavis sian unuan patenton pro sia "maniero prepari ambaŭ eksplodigon kaj pafadon".

Tio estis la startiga pafo por de industria evoluo kiu estis la bazo de nia ĉiujara "Nobela premio" kiu estas disdonita dum solenaj cirkonstancoj en decembro ĉiujare.

/ Ingegerd

INVENTOJ faritaj de svedoj

La universala ŝraŭbŝlosilo

Johan Petter Johansson inventis la ŝraŭbŝlosilon en 1892

Dinamito de Alfred Nobel en 1867

Rulapogilo estas inventita de Aina Wifalk, fine de la 1970a jardek o.

Korstimulatoro 1958

1958 de Rune Elmqvist

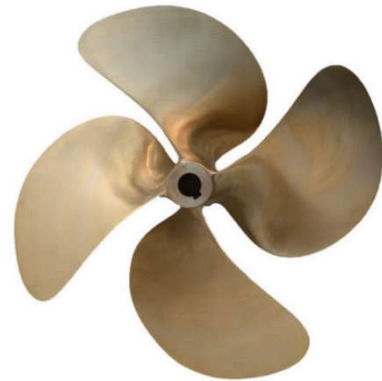

Sekuralumeto de Gustaf Erik Pasch

1844

Helico de John Ericsson en 1836

Krome ekz: Forĵetpakumo por lakto (Tetrapak) de Erik Wallenberg 1944.
Tripunkta sekurzono por aŭtoj de Nils Bohlin (Volvo) en 1959).
Sfera globagro de Sven Wingquist (SKF) en 1907. /Siv

Östen Mäkitalo kaj la mobiltelefonio

Östen Mäkitalo, 1938–2011, estis sveda elektronikingeniero. Pensu pri li kiam via poŝtelefono sonoras. Ĝi estas origina ideo de Östen. Kaj la personserĉilo. Kaj la digitala HD-TV. Kaj la kanalserĉilo en la aŭtoradio. Kaj multe pli.

Kiel eta knabo en la eta vilaĝo Koutojärvi en Tornedalen li inventis la elektromagneton. Ĝi jam estis inventita, sed Östen ne sciis tion. Li volvis fadenon ĉirkaŭ najlo kaj konektis baterion. Tiam aliaj najloj fiksiĝis al ĝi. Tre interese!

Ekster la elektronika branĉo Östen Mäkitalo estas nekonata nomo. Ene en la branĉo ĝi estas mondkonata nomo.

Li ĉiam substrekis, ke labori devus esti ĝoje. Unufoje li volis testi stereofoniajn dissendojn en la tiutempa radioreto. Lia estro en la telekomunika administracio (Televerket) diris ke se Östen demandus lin pri permeso, li eble devus respondi "ne" ĉar la radioreto ne estis ilia respondeco. "Bonan dankon", diris Östen kaj efektivigis siajn testojn. Neniu

radiodissendo perturbiĝis kaj poste ni havas stereofoniajn dissendojn.

Jam en la jaro 1956 la unua aŭtotelefono (MTA) estis uzata en Stokholmo, Gotenburgo kaj Malmö kaj enhavis kelkajn centojn da abonantoj. La aparato pezis 40 kilogramojn kaj okupis la tutan pakaĵspacon en aŭto. Ĝi konsumis

multe da kurento. Se la aŭtomotoro estis fermita, oni povis fari du telefonvokojn, la unua al la persono kun kiu oni volis paroli kaj la dua al la aŭtotrenisto! Transistoroj estis uzataj unue en la aŭtotelefonosistemo (MTB) 1966.

En la jaro 1981 la unua aŭtomatika poŝtelefonosistemo en la tuta mondo estis inaŭgurita. La Nordia Movebla Telefonio reto tiam premieris en Stokholmo. Östen Mäkitalo estis unu el la inĝenieroj malantaŭ tiu kaj ofte estas honorita kiel la patro de la moderna poŝtelefono.

La poŝtelefonoj ricevis propran zonnumeron, 010, kiu en la GSM sistemo ŝanĝiĝis al 070. Dank' al tio la poŝtelefono estas senlima. Oni povas telefoni kiun ajn ien ajn. Sed tiu ne estis memkompreneble antaŭ ol la junaj inĝenieroj en "Televerket" prezentis la ideon en la fama Nordia Telefonio Konferenco en la norvega urbo Kabelvåg en la jaro 1967.

La nova sistemo estus aŭtomatika, devus funkcii en multaj landoj kaj ke oni ne bezonus scii kie la abonanto troviĝas (roaming). La Amerikanoj oponis al tiu, ke la sistemo sciis kie oni troviĝis kaj ke tiu informo povus veni al malĝustaj manoj.

En la jaro 1976 la specifo pri la nova sistemo estis preta, sed eĉ ne kun la novinventitaj mikroprocesiloj oni ankoraŭ ne povus konstrui la sistemon, sed post ankoraŭ kvin jaroj estus eble. Oni do eliris de la "leĝo de Moore" kiu diras ke duonkonduktantoj estos duoble rapidaj kaj duono malpli grandaj dum dujara periodo.

Ili estis kritikitaj por uzi teknikon, kiu ankoraŭ ne ekzistis, sed en la jaro 1981 kiam la sistemo ekuzis, la tekniko ekzistis!

La analoga NMT sistemo estis la bazo de la diĝita GSM sistemo kiu ekestis mondnormo dank' al la antaŭzorgemo de la NMT pioniroj kiu batalis por ke la tekniko devu esti libera por ĉiuj.

En la fino de la 1980a jardeko Östen kaj liaj kolegoj eksperimentis pri la unuaj GSM telefonoj. Ili estis pli grandaj ol la hodiaŭaj. La elektroniko okupis la tutan spacon en miniaŭtobuso!

En la jarŝanĝo 1986–1987 tutmonda testo de diversaj sistemoj efektiviĝis. La Nordiaj sistemoj faris la bazon por GSM kiu ekuziĝis en la jaro 1991.

Lasse Granat

C. E. Johansson kaj la mezurnormpecoj

C. E. Johansson, 1864–1943, sveda inĝeniero kaj inventisto. Li ankaŭ ofte estis nomata "Mått-Johansson" ("Mezur-Johansson").

Kiam li havis 18 jarojn li studis en Usono dum tri jaroj kaj poste komencis labori en fusilfabriko en Svedio, kie li ricevis la direktadon pri la fabrikado de specialmaŝinoj, instrumentoj kaj kontrolmezurpecaroj. Li pli kaj pli dediĉis sian inventkapablon al tiuj problemoj.

Johansson elkalkulis ke mezurserio kun nur 102 pecoj povus doni almenaŭ 20000 malsamajn mezurvalorojn kun precizemo je 0,01 milimetro. En la fabriko oni ne havis tian precizan akrigilon, do li alikonstruis kudromaŝinon al progresinta akrigilo kaj glatigis tiujn mezurpecojn kaj li sukcesis fari tion kun precizemo pli bone al 0,001 milimetro!

En la jaro 1896 li inventis la kombinmezurpecarojn (sveda patento en la

jaro 1901). Tiu traŝanĝis la industrian produktadon per kreo de komuna mezurstandardo por tuta produktadevoluo.

En la jaro 1906 la inventaĵo estis preta kaj baldaŭ vendiĝis en la tuta mondo al mekanikaj industrioj.

Oni diras ke la mezurpecaroj influis la rezulton de la unua mondmilito. La Amerikana aŭtoritato decidis en la jaro 1915 ke ĉiuj liverantoj pri militmaterialo devis uzi "Jo Blocks" (la mezurpecoj de Johansson). Pro tio ili tre rapide povis fari multe da militmaterialoj. La rezulto de la mondmilito povas esti teknikinfluita, sed la katastrofo por la homaro ne estas pli malgranda pro tiu.

En la tuta mondo oni diras "Jo Blocks" (krom en Svedio: –)

En la jaro 1896 li inventis la kombinmezurpecarojn (sveda patento en la jaro 1901). Tiu traŝanĝis la industrian produktadon per krei komuna mezurstandardo por tuta produktadevoluo.

En la jaro 1906 la inventaĵo estis preta kaj baldaŭ vendiĝis en la tuta mondo al mekanikaj industrioj.

Oni diras ke la mezurpecaroj influis la rezulton de la unua mondmilito. La

Amerikana aŭtoritato decidis en la jaro 1915 ke ĉiuj liverantoj pri militmaterialo devis uzi "Jo Blocks" (la mezurpecoj de Johansson). Pro tio ili tre rapide povis fari multe da militmaterialoj. La rezulto de la mondmilito povas esti teknikinfluita, sed la katastrofo por la homaro ne estas pli malgranda pro tiu.

En la tuta mondo oni diras "Jo Blocks" (krom en Svedio: –)

Henry Ford aĉetis la Johanssonan amerikanan kompanion, sed Johansson postulis ke ne nur la Ford Motor Co. povus uzi liajn mezurpecarojn.

Johansson ankaŭ metis la fundamenton de amasproduktado de alta precizemo, kiu estis antaŭkondiĉo por ekzemple la muntoĉeno.

La mezuro "colo" kiu estas uzita en la Anglio kaj en la Usono estis iomete diversaj en la du landoj. Johansson farigis mezurpecon kiu estis 25,400 milimetroj kaj proponis ke ambaŭ du landoj uzu tiun mezurilon kaj tiu konfirmiĝis kiel internacia normo en la jaro 1933.

Carl Edvard Johansson kiel teknika honordoktoro je Gustavus Adolphus College en Minnesota

Lasse Granat

Vi vandrar i Vättlefjäll och deltar i en samisk gudstjänst på Pingstdagen

För mer information, ring Ingegerd:
073–50 25 332

Vandring till Samekåtan, Vättlefjäll SÖNDAG 9 JUNI

Vi firar Pingstdagsgudstjänst "Bassi Vuoiqna" vid Samekåtan vid Trollsjön kl. 11.00.

För att ta sig till Samekåtan finns olika alternativ.

Alternativ 1
Samling kl. 09.15 på parkeringen vid Bergens kyrka. Vi samlas i bil till Bjögåsh. Härifrån går vi tillsammans en cirka 45 minuter lång promenad.
Ansvarig: Fredrik Söderberg
tfn 031-731 94 09

Alternativ 2
Bilparkeringen vid Rördalen i Bohus, cirka 20 minuter Jevrylund, kortstört sedan rikt mot Rördalen. Härifrån visar skyltar och snittlar vägen till kåtan (1,5 km lång promenad).
Ansvarig: Johannes Marainen
tfn 0706-77 39 48.

För dig som har svårt att gå: Passera bilparkeringen och fortsätt på grusväg till höger fram till scoutstuga där du parkerar. Här möter Barbro Gustafsson upp. Telefon 0701-47 60 53 (något kortare promenad)

För att komma till Rördalen med bil.

Alternativ 1 Samling vid parkeringsplatsen, Bergens församlingstern kl. 09.45. För samäkning, kontakta Charlotta Nylund tfn 0737-73 87 45.

Alternativ 2 Samling vid Pendelparkeringen vid ICA i Gunnise kl. 09.45. För samäkning, kontakta Barbro Gustafsson tfn 0701-47 60 53.

Svenska kyrkan

SAMFÖRENINGEN I GÖTEBORG

Jesu första lärjungar var fiskare

La unuaj adeptoj de Jesuo estis fiŝkaptistoj

Christ Calling Peter and Andrew, by Harry Anderson, © 1911

Matteus 4:18–22

18 När Jesus vandrade utmed Galileiska sjön, fick han se två bröder, Simon som kallas Petrus och hans bror Andreas, kasta ut nät i sjön. De var fiskare. 19 Han sade till dem: "Följ mig, så skall jag göra er till människofiskare." 20 Genast lämnade de näten och följde honom.

21 Han gick vidare och fick då se två andra bröder, Jakob, Sebedeus son, och hans bror Johannes, där de satt i båten tillsammans med sin far Sebedeus och gjorde i ordning sina nät. Han kallade på dem, 22 och genast lämnade de båten och sin far och följde honom.

Svenska Folkbibeln (SFB)
1996, 1998 by Stiftelsen Svenska Folkbibeln

Sankta Mateo 4:18–22

"Kaj piedirante apud la maro de Galileo, li vidis la fratojn Simonon, kiu estis nomata Petro, kaj Andreon, lian fraton, ĵetantajn reton en la maron, ĉar ili estis fiŝkaptistoj.

Kaj li diris al ili: Venu post mi kaj mi faros vin kaptistoj de homoj. Kaj ili tuj forlasis la retojn, kaj sekvis lin.

Kaj antaŭenirante de tie li vidis aliajn du fratojn, Jakobon, filon de Zebeden, kaj Johanon, lian fraton, en la ŝipeto kun ilia patro Zebeden, riparantajn siajn retojn;

kaj li vokis ilin. Kaj ili tuj forlasis la ŝipeton kaj sian patron kaj sekvis lin

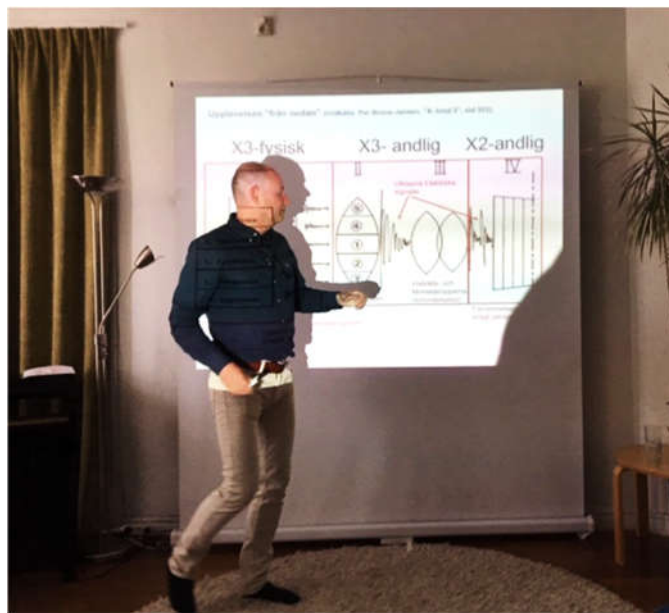
El la Nova testamento de nia sinjoro kaj savanto
Jesuo Kristo. (Londono 1966)

Pri fizika scienco kaj la anima scienco de Martinus

Om fysiskvetenskap och Martinus' andliga vetenskap

Leif Pettersson prelegis.

Al la studejo de NBV proksime al Järntorget en Gotenburgo la Institucio Kosmos Varnhem invitis Leif Pettersson, ingeniero pri biokemio, sed nun media ĉefo en granda entrepreno, interesata de naturscienco, sed ankaŭ de filosofio kun fokuso pri la grandaj vivdemandoj. Li prelegis sub la titolo "La misterio de la travivaĵo kaj la iluzia vero".

La aŭskultantoj venis ne nur de Gotenburgo.

Mi interparolis kaj kun Boråsano kaj kun Lidköpingsano.

Lastfoje, kiam Leif estis en Gotenburgo temis pri lia libro "La Fiziko, La Kosmologio de Martinus kaj la Teorio pri ĉio – la Baza Energia Teorio – GET."

Kion ajn oni pensas pri la Kosmologio de Martinus, certi ĝi turnas la pensmanieron supren malsupren.

Leif streĉis, ke la dano Martinus Thomsen neniel estis la unua, kiu parolis pri absoluta vero kaj relativa/iluzia vero.

Leif metis sian manon sur la pezan pianon en la ĉambro kaj demandis sin kiom multe de ĝi

Till NBV's studielokaler nära Järntorget i Göteborg hade Stiftelsen Kosmos Varnhem bjudit in Leif Pettersson, biokemist, men nu miljöchef på ett stort företag, intresserad av naturvetenskap, men också av filosofi med fokus på de stora livsfrågorna. Han höll ett föredrag under titeln "Upplevelsens mysterium och den illusoriska verkligheten"

Åhörarna var inte bara från Göteborg. Jag pratade både med en Boråsare och en Lidköpingsbo. Förra gången Leif var i Göteborg handlade det om hans bok "Fysiken, Martinus Kosmologi och Teorin om allt – Grund-Energi-Teorin – GET."

Vad man än tycker om Martinus kosmologi – nog vänder den upp och ner på invanda tankebanor. Leif betonade att dansken Martinus Thomsen ingalunda var den förste, som talade om en absolut verklighet och en relativ /illusorisk verklighet. Leif la sin hand på det tunga pianot i rummet och undrade hur mycket av det som var fast materia. Inte mycket, men ur vårt perspektiv är det stabilt.

estas firma materio. Ne multe, sed el nia perspektivo ĝi estas stabila.

Nian vidon ni ankaŭ ne povas fidi. En perspektivo rekta vojo ŝajne estas pli kaj pli mallarĝa ju pli fore de ni ĝi estas, malgraŭ ke la larĝo samas.

Kiel juna viro Martinus havis vizion de Kristo, kiu igis lin koncentri sian vivon al trovo de la vero.- la intuicia vero – la kosma konscio.

En ĉiuj gravaj vivkonceptoj la admono "Amu unu la aliajn" estas centra.

En la budhismo oni emfazas, ke ĉio estas unueco – malantaŭ la memklara diverseco.

La tiel nomataj X-libroj verkita de Per Bruus – Jensen, estas verko al kiu Leif plurfoje revenis. Per Bruus-Jensen de Martinus ricevis la taskon sistemigi kaj konkretigi la intuitivan scion, kiun Martinus transdonis por pli malfrue ligi la kosmologion al la naturscienco

Por kelkaj el la sciencaj teorioj de Leif mi estus bezonata scii pli pri Einstein. Por aliaj sufiĉis scii iomete pri Martinus.

Ekz: "La misio de sufero estas evoluo" "La evoluo de la emocieto igas nin senti empatation". "Sen travivaĵo de malhelo ni ne povas sperti lumon".

Animo – ni estas animo, la materio estas sekundara. Konscienco estas nia anima vero transigita de fizikaj impresoj kaj transdonita al nia anima mio. La travivaĵo estas nemateria kaj ne povas esti mezurita per sciencaj iloj Tio, kio spertas en ni, estas en absoluta senmoveco ĉar la mio estas senlima kaj plenumas la tutan universon en mikro-, interkaj makrokosmoso.

Pro tio la mio ne povas "translokiĝi ien" kaj sekve ankaŭ en absoluta senmoveco kaj sekve ankaŭ senŝanĝebla kaj eterna.

Tempo kaj loko estas iluzioj de la eterneco kaj la senfineco.

Vår syn kan vi inte heller lita på. I ett perspektiv syns en rak väg bli smalare och smalare ju längre ifrån oss den är, trots att bredden är densamma.

Som ung hade Martinus en Kristus-uppenbarelse, som fick honom att koncentrera sitt liv på att hitta sanningen – den intuitiva sanningen – det kosmiska medvetandet. I alla viktiga livsåskådningar är budet: "Älska varandra!" centralt. I Buddhismen betonar man, att allt är en enhet – bakom den självklara mångfalden.

De så kallade X-böckerna, skrivna av Per Bruus –Jensen, var ett verk som Leif flera gånger återkom till. Per Bruus-Jensen fick av Martinus uppdraget att systematisera och konkretisera den intuitiva kunskap, som Martinus förmedlade, för att senare göra kopplingar mellan kosmologin och naturvetenskapen.

För en del av Leifs vetenskapliga teorier hade jag behövt veta mer om Einstein. För andra räckte det med att känna till en del om Martinus, t. ex: "Lidandets mission är utveckling". "Känslokroppens utveckling gör att vi kan känna empati". "Utan att ha upplevt mörker kan vi inte uppleva ljus".

Ande – vi är ande, materian är sekundär. MedvetANDE är vår andliga verklighet förmedlat av fysiska intryck och överfört till vårt andliga jag. Upplevelsen är immateriell och kan inte mätas med vetenskapliga instrument.

Det som upplever i oss är i absolut stillhet, detta för att jaget är oändligt och uppfyller hela världsaltet i mikro, mellan och makrokosmos. Därför kan jaget inte "förflytta sig någonstans" och är därför i absolut stillhet och därmed också oföränderligt och evigt.

Tid och rum är illusioner av evigheten och oändligheten.

Ni ĉiam ekzistis kaj ĉiam ekzistos.

Nia evolua vojo iras de la besta regno al la homa regno kaj plue supren en spiraloj.

Ĉio, kion ni lernis kaj travivis estas konservita en "talentaj kernoj", kiujn ni kunportas en inkarniĝoj post inkarniĝoj.

Ni ĉiam estas ĉirkaŭitaj de amo – eĉ se ni agas sename kaj devas ripeti ĝis ni lernis.

La leĝoj de la vivo estas eternaj – ni estas eternaj.

Mi ĵus legis "Vi estas mi" de Gry Jannicke Jarlum. Interesa! alispeca! Leginda!

Estas tiom multe verkita, kiu donas al ni respondojn al la eternaj demandoj – se ni ne fermiĝas sed estas pretaj al nova scieco.

P.S. Cetere, ĉu vi sciis, ke Martinus estis granda amiko de Esperanto. En Klint, Danio, kiu – ĉefe somere – estas la centra loko de la kosmologio, Ole Terkelsen de tempo al tempo gvidis/ gvidas Kosmos-semajnojn en Esperanto.

/Siv

Vi har alltid funnits och kommer alltid att finnas. Vår utvecklingsväg leder från djurriket till människoriket och vidare uppåt i spiraler. Allt vi lärt och upplevt lagras i talangkärnor som vi tar med oss i inkarnationer efter inkarnationer

Vi är alltid omgivna av kärlek – även om vi agerar kärlekslöst och måste repetera tills vi lärt oss

Livets lagar är eviga – vi är eviga.

Jag har just läst "Du är jag" av Gry Jannicke Jarlum. Intressant! Annorlunda! Läsvärd!

Det finns så mycket skrivet, som ger oss svar på de eviga frågorna – om vi inte sluter oss i de vanliga tankebanorna utan är öppna för ny kunskap.

P.S. Visste du förresten att Martinus var en stor vän av esperanto. På Klint, Danmark, som är den kosmologiska centralorten (mest) sommartid har/ hade Ole Terkelsen då och då Kosmos-veckor på Esperanto.

/ Siv

Esperanto-kursoj en julio kaj aŭgusto en la franca kastelo Gresillon

kun Dennis Keefe, Marion Quenut, Jean-Luc Kristos

La Esperanto-Kulturdomo en kastelo Greziljono invitas vin al siaj someraj kursoj kaj aktivaĵoj, dum 7 ĝis 10 tagoj, en julio kaj aŭgusto.

De lundo 8a ĝis ĵaŭdo 18a de julio: Maratona kurso kaj interŝanĝoj

- Dennis Keefe (Usono, Ĉinujo): KUKO, nova Kurso Unesko-Kuriero
- Marion Quenut (Okcitanujo): Esperanto-kurso « Ni kuneku! » por komencintoj kaj progresantoj
  - Interŝanĝoj de scioj kaj faroj en la franca lingvo
  - Caroline Mauboussin: Libro-bindado
- Vidi la detalojn en gresillon.org/s2, aliĝo en gresillon.org/aligho

De mardo 6a ĝis vendredo 16a de aŭgusto: Infanoj, familioj, dancoj

- Dennis Keefe (Usono, Ĉinujo): Nova kurso pri la filmoj de Ĉarli Ĉaplin
  - Jean-Luc Kristos: Ludu ni por paroli iomete, multe, pasie!
    - Aktivaĵoj por la infanoj kun Nicky, Larissa, Anastasia, Alain, Bert
    - Tradiciaj popoldancoj kun Françoise
  - Vidi la detalojn en gresillon.org/s4, aliĝo en gresillon.org/aligho
- Bonvenon en Greziljono, F-49150 Baugé, kastelo@gresillon.org

Berto Ŝuman

Emílio Cid turnas sin al personoj, kiuj decidas pri la lernejoj programoj. Li estas membro de UEA.

Li skribas la jenan en FaceBook:

Al personoj kiuj decidas pri la lernejoj programoj:

Esperanto estas la bazo por pli justa kaj egaleca komunikado inter parolantoj de malsamaj lingvoj. La lingvo havas regulan prononcadon, kio signifas, ke post la lernado de kelkaj reguloj pri la sonoj, vi tre bone prononcos ĝin. Ĉiu litero ĉiam havas la saman sonon kaj ĉiu sono estas literumita nur unumaniere.

La gramatiko ne estas problemo ĉar Esperanto havas malmultajn regulojn; tiuj reguloj validas ĉiam. Oni facile lernas ĉiujn tempojn de la verboj, nur necesas ŝanĝi la finaĵon. Ekzemple: vi amas (du ĉiŝkar), vi amis (du ĉiŝkade, ĉiŝkat)), vi amos (vi amos), vi amus (du ŝulle ĉiŝka). La substantivoj finiĝas per O, la adjektivoj per A, adverboj per E kaj tiel amuza estas la logiko de la lingvo.

Per Esperanto oni povas lerni aliajn lingvojn multe pli facile kaj ĝi helpas pensi logike. Por komenci ĝin lerni tuj kaj senpage vizitu:

<http://esperanto.net/eo/lernu-esperanton/>

Vidu tiun ĉi filmeton, kiu montras Esperanton kiel ludon:

<https://youtu.be/JmwyiQOhSJw>

Emilio Cid, Brazilo

Anekdotoj el 1904

SINJORINO METUSALEMO: "Kara amiko, estas mia naskiĝtago hodiaŭ. Mi celebras 400 jarojn."

Sinjoro Metusalemo: "Mi bondeziras kaj certigas, ke vi aspektas kiel se vi nur havas 300 jarojn!"

KIA RESPONDO. – La instruisto: "Kie en la biblio oni legas, ke viro devas havi nur unu edzinon?"

La lernanto: "Mi supozas ke estas tie, kie estas skribite, ke oni ne povas servi sub du sinjoroj samtempe."